

Kavelpaspoort locatie Café Friesche Veen

Dit kavelpaspoort geeft richting aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de locatie Café Friesche Veen. In dit paspoort zijn de ruimtelijk-functionele planologische kaders op hoofdlijnen aangegeven. Het heeft tot doel de herkenbaarheid, identiteit en de cultuurhistorische betekenis van het Café te behouden. Uitgangspunt hiervoor is het behoud van de historische opzet van het voorhuis met schuur.

Het kavelpaspoort is opgesteld door de gemeente Groningen en scherpt de bepalingen uit de geldende beheersverordening voor deze kavel aan. Een plan conform deze kaders kan op draagvlak rekenen bij de gemeente. Het wordt aanbevolen om bij planvorming in vroeg stadium af te stemmen met de gemeente.

Richtlijnen algemeen en terrein:

- Realiseer typologie boerderij: voorhuis met schuurvolume, waarbij nok-, goothoogte en dakbeeindiging schuurvolume zich goed verhouden tot het bestaande voorhuis.
- Behoud van waardevolle groenruimten en bomen op het perceel.
- Aan zuidzijde mogelijkheid tot verhoogd terras over maximaal de helft van de lengte van de (nieuwe) 'schuur' en ten hoogste een peil dat 1,0 meter lager is dan dijkhoogte.
- Parkeren uitsluitend op eigen terrein.
- Parkeren in groene koffers.
- Terrein aan de meerweg zijde upgraden en meer kwaliteit geven met onder andere een groene afscheiding.

Bouwen:

- Behoud en herstel van het karakteristieke voorhuis en de hoofdvorm hiervan.
- Realiseer typologie boerderij: voorhuis met schuurvolume, waarbij nok-, goothoogte en dakbeeindiging schuurvolume zich goed verhouden tot het bestaande voorhuis
- Behoud de gevels met de originele, waardevolle elementen zoals vensterkozijnen, hanenkam met aanzet- en sluitstenen, boogvulling met siermetselwerk, gevelankers en speklagen

Bij vervangende nieuwbouw van de schuur:

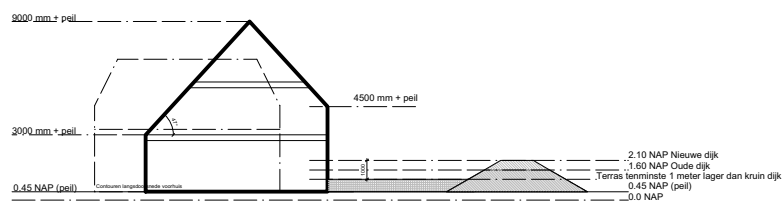
- Behoud van de boerderijvorm van de schuur, bij voorkeur met wolfseinden.
- Bouwen binnen het bouwvlak op nevenstaande kaart
- Goothoogte langsgewel (zuidzijde) maximaal 4,5 meter
- Goothoogte langsgewel (noordzijde) maximaal 3,0 meter
- Nokhoogte maximaal 9 meter
- Dakhelling schuurvolume circa 45 tot 50 graden
- Eenduidige symmetrische kap
- Onderzoek hergebruik van de historische gebinten, de rode dakpannen en het gegraveerde raam in de buitendeur aan de zuidzijde

- Geen extra bebouwing op het terrein, alleen een kleine fietsenberging / afvalopslag is toegestaan. het

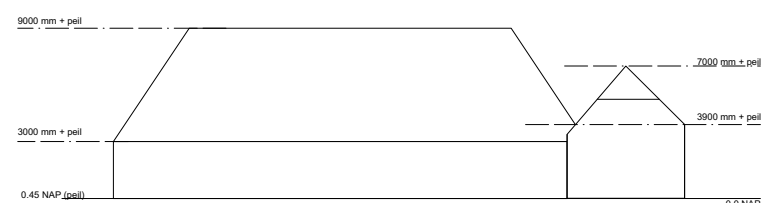
Programma:

- Laagdrempelige horeca die (ook) overdag geopend is zoals b.v. lunchroom, broodjeshuis (horeca-1) of een restaurant (horeca-2) of een daarmee vergelijkbaar initiatief. Fastfood-concepten horen niet tot de doelgroep.
- Eventueel in combinatie met een kleinschalig hotel dat aantoonbaar iets toevoegt aan het huidige hotel-aanbod in de omgeving.
- Eventueel in combinatie met een functie die verbonden is aan het natuurgebied Friesche Veen en omliggend NNN gebied.
- Combinatie met bedrijfswoning is toegestaan
- Het plan voldoet aan de geldende parkeernormen.

Dwarsprofiel maximaal profiel

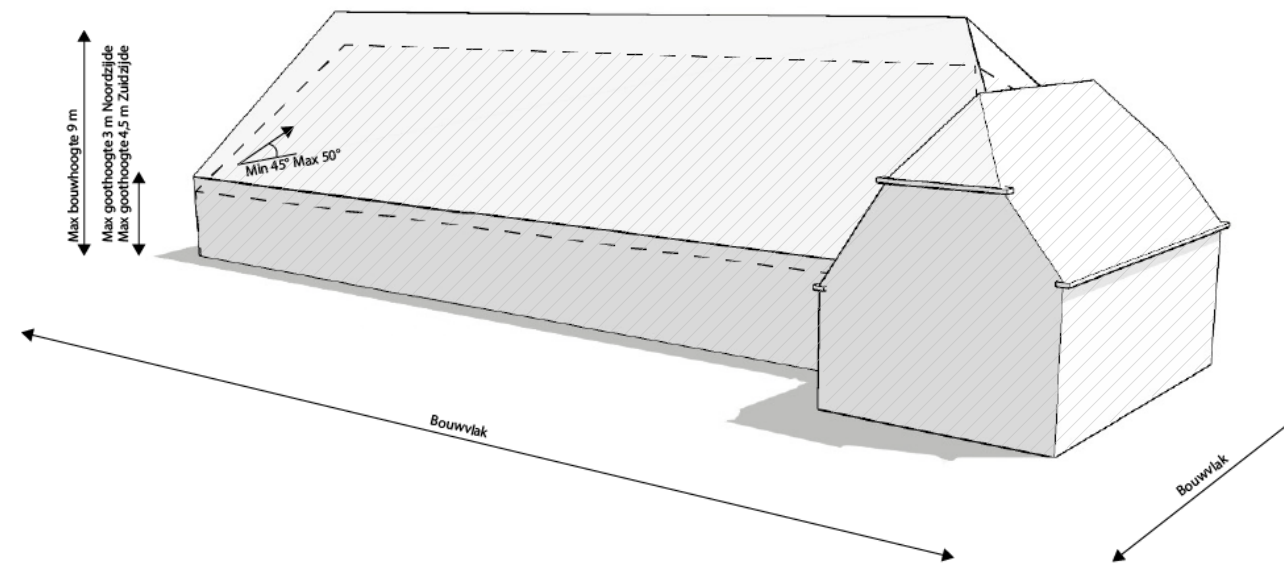

Langsprofiel maximaal profiel

Draadmodel maximaal volume

Bestaand Volume

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN

MEERWEG 136, HAREN

Inhoudsopgave

Algemene objectgegevens	3
Inleiding	4
1. Locatie	5
2. Stedenbouwkundige context	7
3. Bouw- en gebruiksgeschiedenis	16
4. Beschrijving huidige toestand	31
5. Waardestelling	47
6. Aanbevelingen	50
Noten, afkortingen en verantwoording	52
Colofon	53

Algemene objectgegevens

Object Voormalig café Friescheveen
Adres Meerweg 136
9752 XE Haren
Perceel HRN01-I-2754

Inleiding

Het pand van het voormalige café Friescheveen is door de voormalige gemeente Haren op de lijst gezet om als 'karakteristiek pand' te worden aangewezen. Mede door de fusie van de gemeente Haren met Groningen is dit destijds niet door de raad van Haren vastgesteld. De gemeente Groningen heeft nog steeds de opgave deze lijsten met karakteristieke panden in gedeelten van de nieuwe gemeente aan te wijzen.

Op verzoek van de provincie Groningen (S. Brummel en J. Neefjes vanuit de Opgave Erfgoed, Ruimte en Landschap (ERL)) is in november 2023 een onderzoek gestart naar de cultuurhistorie van het voormalige café Friescheveen aan de Meerweg 136 te Haren, met als doel het opstellen van een cultuurhistorische QuickScan met advies op welke wijze de aanwezige bouwhistorische waarden kunnen worden meegenomen ten opzichte van nieuwe bouwontwikkelingen en in de landschappelijke context van het gebouw. Met het onderzoek en het advies is het mogelijk voor de provincie Groningen om gevolg te geven aan de verkoop van het gebouw met bijhorend perceel.

Op maandag 13 november 2023 is voor veldwerkonderzoek een bezoek gebracht aan de locatie en zijn er foto's gemaakt van het interieur. Op donderdag 23 november 2023 is nogmaals een bezoek gebracht aan de locatie om foto's te maken van het exterieur en de directe omgeving. Daarnaast heeft er bureau-, literatuur – en archiefonderzoek plaatsgevonden.

Dit document is als volgt opgebouwd. Voorafgaand aan de waardering in hoofdstuk 5, is een beknopt onderzoek naar de cultuurhistorische context gedaan. Deze cultuurhistorische context, bestaat uit de locatie (h.1), stedenbouwkundige context (h.2) en bouw- en gebruiksgeschiedenis (h.3). In hoofdstuk 4 is de huidige situatie beschreven. Tot slot wordt in hoofdstuk 6 de aanbeveling vermeld, met daarin advies op welke wijze de aanwezige bouwhistorische waarden kunnen worden meegenomen ten opzichte van nieuwe bouwontwikkelingen en in de landschappelijke context van het gebouw.

Namens Context Bouwadvies,

ing. drs. Ella Boelens

14 december 2023, Groningen

1. Locatie

Het voormalige café Friescheveen is gesitueerd aan de Meerweg 136 te Haren in de gemeente Groningen. Het perceel bevindt zich op de grens van de provincies Groningen en Drenthe én op de grens tussen het watersysteem van Waterschap Noorderzijvest (ten noorden van de Meerweg) en Hunze en Aa's (ten zuiden van de Meerweg). Ten noorden van het café bevindt zich de Meerweg met daarachter het Paterswoldsemeer en ten zuiden bevindt zich de Schipsloot met daarachter het Friescheveen en de polder het Oosterland. De Drentsche Aa, de beek die onder andere de grens vormt tussen de provincies Groningen en Drenthe, mondt uit in de Schipsloot nabij het café.

Het voormalige café bevindt zich op de rand van de deelgebieden Gorecht en Noordenveld. In de 14e eeuw kwam de dijk tussen Paterswolde en Haren, de huidige Meerweg, tot stand. Vanaf 1740 vond ten westen van de Hoornsedijk - de westelijke begrenzing van de Drentsche Aa - vervening plaats, wat uiteindelijk leidde tot het ontstaan van het Paterswoldsemeer en het Friescheveen. Oorspronkelijk werd het gebied doorsneden door wijken en werd turf op de legakkers te drogen gelegd. Geleidelijk aan is het gebied ontveend. Vanaf het begin van de twintigste eeuw is het Paterswoldsemeer in trek als recreatiegebied.

De Meerweg is de voorganger van de in 1907 aangelegde onverharde weg. Deze weg liet industrieel Jan Evert Scholten aanleggen. Een jaar later liet hij het buitenverblijf De Paalkoepel (Meerweg 225) bouwen, waar vergaderingen werden gehouden van de besturen waarin hij zat. In 1917 liet hij het naastgelegen clubgebouw bouwen voor de, op zijn initiatief, opgerichte Vereniging Watersport Paterswolde (Meerweg 227).

In 1916 werd de Kunstweg Haren-Paterswolde aangelegd. Dit betekende dat de aangelegde weg met verharding destijds werd geasfalteerd. Wegens de lange naam, werd in 1923 de naam gewijzigd naar Meerweg. In 2013 is de gemeente begonnen met een opknopbeurt van deze weg. In 2022 zijn wederom werkzaamheden gestart rond de Meerweg. Ditmaal ter realisatie van een ecologische verbindingzone tussen de Drentsche Aa en het Paterswoldsemeer. Een nieuwe faunapassage met brug in de Meerweg moet zorgen voor een verbinding tussen de twee watergebieden. Dit draagt bij aan de biodiversiteit én aan de waterkwaliteit van het Paterswoldsemeer.

Meerweg, richting Haren (oost)

Schipsloot gelegen achter het café, richting het oosten

Schipsloot met nieuwe dijk, richting het westen

Nieuwe ecologische verbindingszone, richting het zuidwesten

Nieuwe ecologische verbindingszone met brug, richting het zuidwesten

Nieuwe ecologische verbindingszone, richting het noorden

2. Stedenbouwkundige context

veenwinning

Het huidige Paterswoldsemeergebied en het Friescheveen zijn onderdeel van het Neerwold. Nabij het voormalige café Friescheveen en de Schipsloot bestaat de grond uit resten van zeeklei. Deze resten zijn vanaf de late middeleeuwen afgezet doordat het zeewater bij stormvloed landinwaarts opgestuwd werd tot diep in rivierlopen zoals de benedenloop van de Drentsche Aa. Het gebied waarin het voormalige café zich bevindt ligt in het dal van de Drentsche Aa. Door zeespiegelstijging in het holoceen kon water lastig worden afgevoerd wat leidde tot vernatting van het landschap en het ontstaan van veengroei.

Vanaf 1740 begon een aantal Friese families met het afgraven van het laagveen. Zij vestigden zich eerst langs de Hoornsedijk. Vanaf 1820 startte men ten zuiden van de Schipsloot (langs de huidige Meerweg) met de vervening van het Friescheveen. Rond 1830 bereikte het Paterswoldsemeer zijn huidige vorm, tot de uitbreiding van de jaren 1970. Wel verdwenen na deze tijd nog wat kleine eilanden en legakkers. Door afzetting van klei werd de turf van dusdanig slechte kwaliteit dat de inkomsten uit de turfstekerij in de loop van de 19^e eeuw steeds verder achteruit liepen en uiteindelijk eindigde in 1835.

Op de kaart is te zien hoe vanaf de Hoornsedijk de wijken (sloten) waarlangs het veen werd afgevoerd, het moeras doorsnijden. Het veen werd gedroogd en tot turf verwerkt op legakkers. De turf diende als brandstof voor fabrieken en huizen in de omgeving. Veenschippers vervoerden de turf via het Hoornsediëp (toen nog de Drentsche Aa) naar de stad Groningen. In de loop van de jaren werden steeds grotere oppervlakten van het veen afgegraven.

 Veenwinning ten hoogte van het huidige Paterswoldsemeer en het Friescheveen

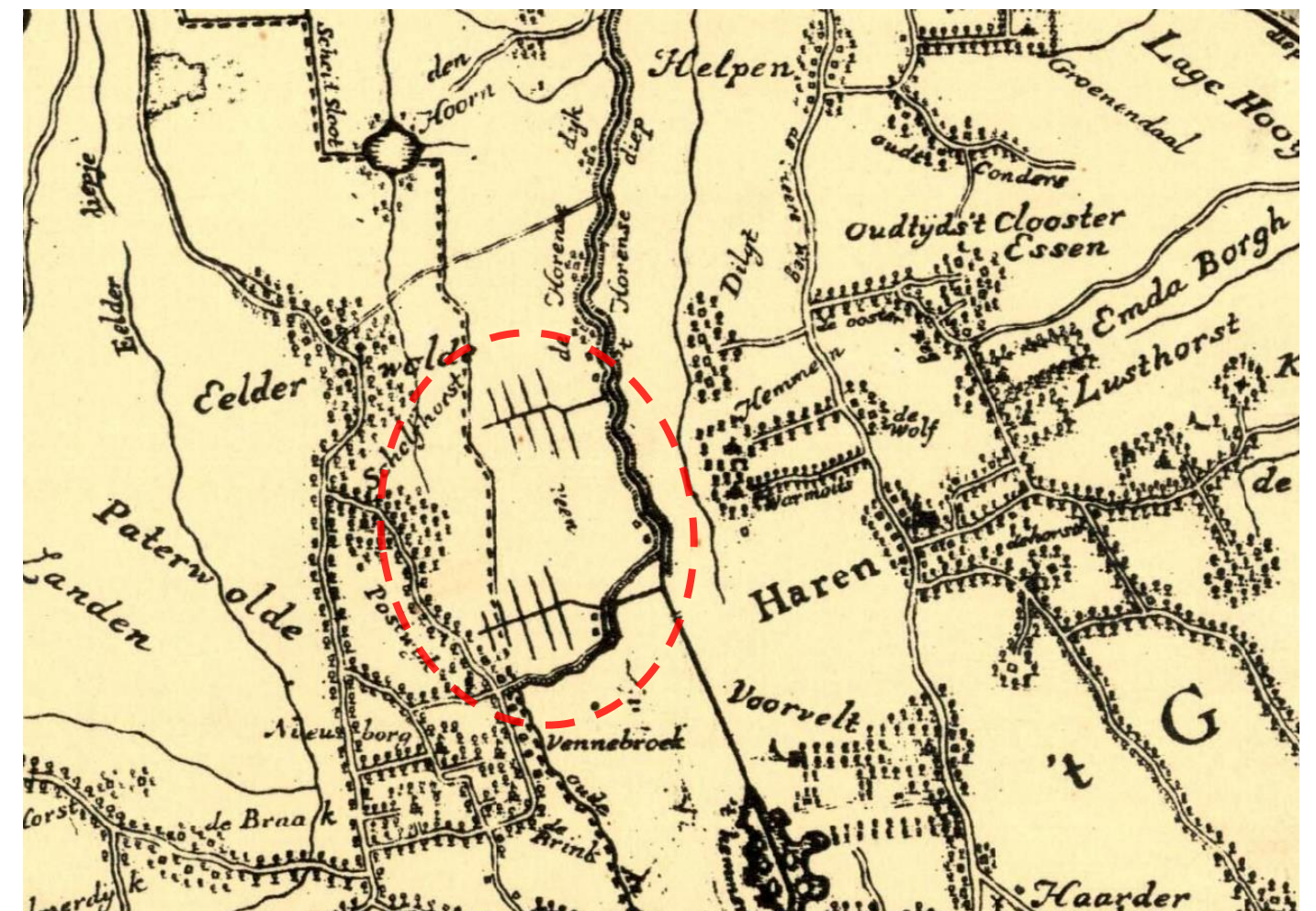
ATTENTIE.

Ondergeteekenden allen ver-
veners, aan de Hoornschedijk
onder **Haren**, geven te kennen aan hunne
begunstigers, dat dit jaar de prijs
per stobbe **Baggerturf** is gesteld
op **f 38** op de Veenplaats; (bovendie
voor vracht) te leveren (per stob):

op wagens te Groningen	f 5,
» » » Helpman	f 4,
» » » Haren	f 4,
» » » Harendermolen en Glimmen	f 4
» » » De Pant	f 5.
» » » Kunsweg Haren Paterswolde	f 2.

Alles onder contante betaling.
W. VISSER.
JOHs. NIJDAM.
S. NIJDAM.
E. v. d. WOUDE.

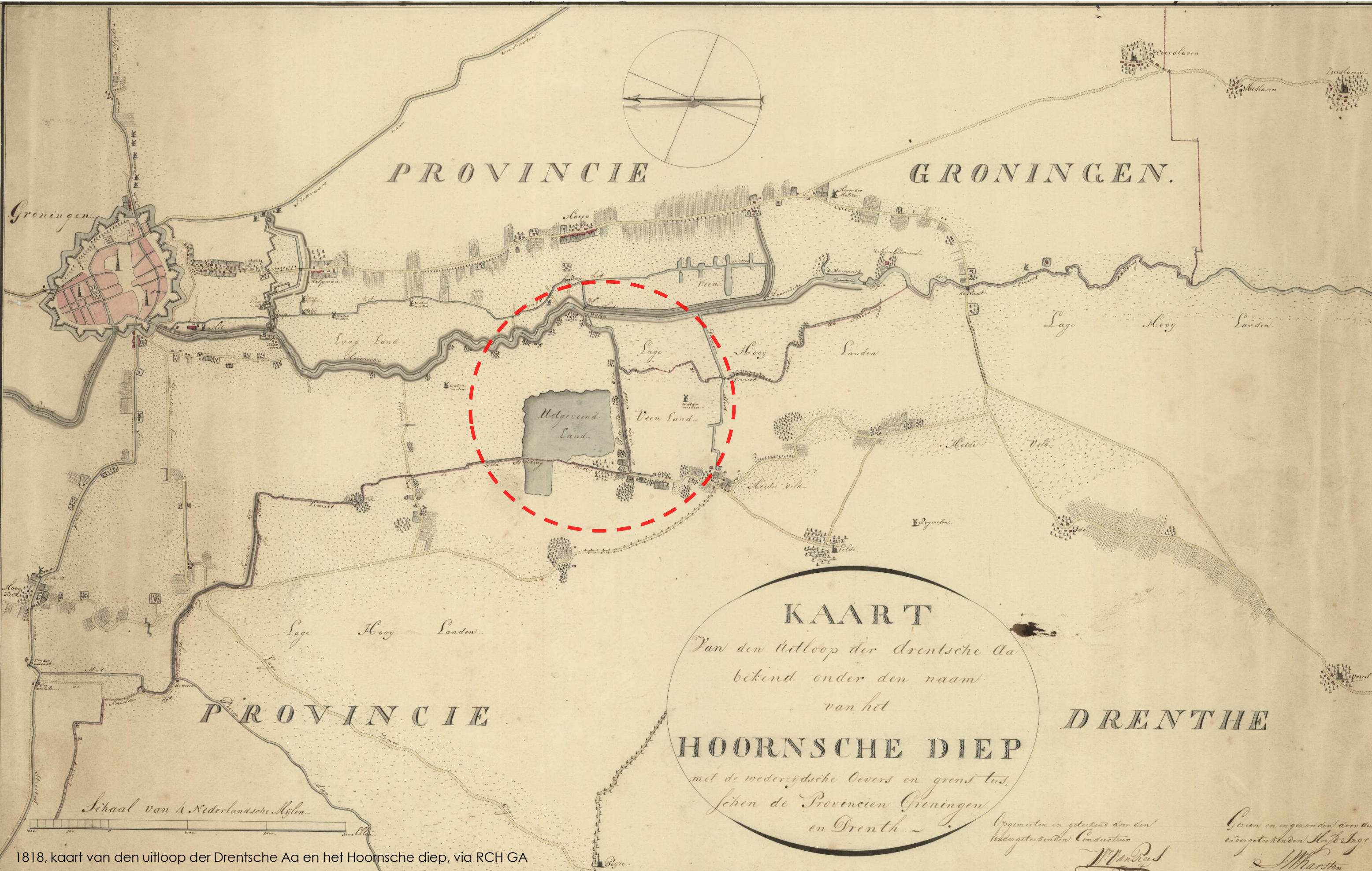
— Het ijs in de kanalen der **Friesche veen-**
derijen is, dank zij der opening der zeesluizen,
verdwenen en vele turfschippers zijn reeds
met volle lading vertrokken. In de Drentsche
en Groningsche venen liggen nog enkele ka-
nalen dicht.

Kaart van Groningen en Ommelanden (uitsnede), F. Beckeringh (1781) via RCH GA

Nieuwsblad van het Noorden,
23 augustus 1916

Rotterdamsch nieuwsblad, 2 Februari 1889

PROVINCIE

GRONINGEN.

Groningen

PROVINCIE

DRENTHE

KAART
 Van den uitloop der Drentsche Aa
 bekend onder den naam
 van het
 HOORNSCHE DIEP
 met de wederzijdsche Oevers en grens tus-
 schen de Provinciën Groningen
 en Drenth.

Schaal van 4. Nederlandsche Mijlen.

Opgecarteerd en getekend door den
 hooftgetekenden Conducteur
W. van der

Graveur en ingesonden door den
 ondergetekenden Hoofd Inge-
W. Marsten

1818, kaart van den uitloop der Drentsche Aa en het Hoornsche diep, via RCH GA

recreatie

Hoewel er in het gebied nabij Haren (ten oosten van de Meerweg) al in de 17^e eeuw enkele buitenplaatsen waren aangelegd, zette de aanleg daarvan pas vanaf het begin van de 19^e eeuw echt door. Vanaf het eind van de 19^e eeuw werd deze ontwikkeling gevolgd door de vestiging van notabelen, renteniers en forenzen aan de Verlengde Hereweg en de Rijksstraatweg te Haren. Sinds circa 1910 leidde dit tevens tot recreatie aan het Paterswoldsemeer. Op zomerdagen gingen mensen in paardenomnibussen en trams naar het meer om te varen en te vissen en in de winter kon geschaatst worden. Bij boeren rondom het meer werden bootjes gehuurd. Deze boeren merkten al snel dat zij meer geld konden verdienen aan de nieuwe bezoekers dan aan hun werk als veenontginners. Een aantal boeren begonnen met het verhuren van boten en bouwden later zelfs zeilboten. Deze ondernemingen werden de watersportbedrijven Visser en Helder aan het Paterswoldsemeer.

Bovendien speelden aan het begin van de vorige eeuw twee nieuw opgerichte watersportverenigingen een rol in de opkomst van de watersport op het meer: "De Twee Provinciën" en "Vereniging Watersport Paterswolde". Beide verenigingen fuseerden in 1973 tot de huidige "Vereniging Watersport De Twee Provinciën". Het monumentale clubhuis van de vereniging werd in 1917 gebouwd op initiatief van J.E. Scholten, naast zijn al eerder gebouwde buitenhuis De Paalkoepel (1908).

Door de aanleg van een sluis tussen het Hoornsediëp en het Nijeveensterwiek werd de recreatie nog eens extra aangemoedigd. De sluis zorgde er voor dat het meer in 1927 ook toegankelijk werd voor kleine scheepvaart. Als resultaat hiervan verschenen langs de oevers van het meer zomeropstapjes van stadgers.

Ook aan de Meerweg 136 ontstond recreatie. Vanaf 1907 begon de landbouwer en klompenmaker Thomas Visser naast zijn boerderij met het verhuren van bootjes. Via de achtergelegen Schipsloot kon men naar het Friescheveen varen. In 1925 werd hij opgevolgd door zijn zoon Jan Visser. Hij startte een verloflokaal, cafeetje, waar bezoekers een drankje konden krijgen. In 1947 werd Jan Visser opgevolgd door diens neef Theo Dubois. Dubois breidde in 1958 zijn bedrijf uit met een kleine camping aan de overkant van de weg. Vervolgens verbouwde hij in 1962 het schuurgedeelte van het café tot horecabedrijf. In 1969 droeg hij de zaak over aan zijn zoon Harry Dubois.

Tot voor kort kon men bij het café Friescheveen een softijsje halen en een bootje huren om op het achtergelegen Friescheveen te varen. Zowel binnen als op het terras was men welkom voor een hapje en een drankje. Daarnaast vonden er onder andere vergaderingen en bridgepartijen plaats.

Rondom het café konden wandelaars zich vermaken in het uitloopgebied van de polder het Oosterland en langs de Friescheveense plassen.

1976,
Dubois en zoon bij
bootjes in het
Friescheveen.
D. van der Veen,
via RCH GA

recreatie

In de jaren 1960 voorzagen planologen dat de stad Groningen zou groeien tot 200.000 inwoners. Voor al deze mensen zou ook ruimte voor recreatie nodig zijn. De Rijksoverheid stimuleerde met riant subsidies de ontwikkeling van zogenaamde 'groene sterren' voor vrijetijdsbesteding in de buitenlucht.

Dit was mede de aanleiding voor de oprichting van het Meerschapp Paterswolde in 1961, waarin de gemeenten Haren (voormalig), Eelde en Groningen gingen samenwerken om het gebied geschikt te maken voor het ontvangen van grote aantallen recreatiemensen.

In 1968 schreef de Grontmij een 'Hoofdzakenplan', dat het doel had om dagrecreatie voor 20.000 bezoekers in het gebied mogelijk te maken. Het plan omvatte onder andere de aanleg van de Hoornseplas, het Hoornsemeer, een woonwijk aan het meer en het toegankelijk maken van grote delen van de oevers door recreatiewoningen en woonwagens te verplaatsen. Als compromis werd bij de Eelderkreek het Scandinavische Dorp gebouwd, bestaande uit een restaurant met trekkershutten, sauna en expositieruimten.

Hoornseplas en -meer

Tussen 1971 en 1973 werd het eerste deel van het project gerealiseerd. Deze werkzaamheden hielden de aanleg van de Hoornseplas, een speel- en zwemmeer met zandstranden en speel- en ligweiden in. Op een zandheuvel in de plas werd de Palenberg gebouwd, alwaar kinderen konden spelen. De plas werd van het (toen nog aan te leggen) Hoornsemeer gescheiden door de 'Nijdam'.

De Nijdam maakt een aparte waterhuishouding voor het zwemmeer mogelijk. De dam houdt vuil en turf uit de plas. Bovendien worden boten op veilige afstand gehouden. Verder dient de dam als wandelroute.

De 'Vrije Weide' aan de zuidoever van de Hoornseplas is gecreëerd na verzoeken van naturalistenverenigingen om naakt te mogen zwemmen en zonnen. Het Meerschapp gaf uiteindelijk toestemming voor deze vorm van recreatie in 1977.

Vanaf 1973 werd er gewerkt aan het Hoornsemeer. Deze uitbreiding van het Paterswoldsemeer verliep in delen. Een zandlaag onder het veenpakket werd gedeeltelijk gewonnen voor de aanleg van Rijksweg 43 en voor de aanleg van Corpus den Hoorn-Zuid. In 1981 werd het laatste stuk land dat het Hoornsemeer scheidde van het Paterswoldsemeer afgegraven. Het meer werd officieel geopend in 1982.

Zuidwesthoek

Het Meerschapp begon in 1983 met de vernieuwing van de Zuidwesthoek. Het grootste deel van de ingreep was de aanleg van een jachthaven met meer dan 300 ligplaatsen. Er werd een parkeerterrein aangelegd op de plaats waar vroeger de speeltuin van het Hotel De Twee Provinciën stond.

Stad aan het water

In 1985 werd ten noorden van de Hoornseplan 'Kaap Hoorn' aangelegd. Rondom die plek kwamen ook de clubhuizen van een aantal watersportverenigingen te liggen. In 1986 begon het Meerschapp met de uitvoering van de 'Hoornse Hop' (een uitbreiding van het Hoornsemeer in noordelijke richting), het havenbekken de 'Zwanenhals', de Gasthuiskade en het Zunneriepe. Hierdoor werd de stad Groningen verbonden met het water.

1982, in het rood omcirkeld het café en de camping Friescheveen, Aerophoto Eelde, via RCH GA

1986, kanovaren op de Schipsloot. Elmer Spaargaren, via RCH GA

1985-1990, schaatsers bij en op het Paterswoldsemeer. Frank Straatemeier, via RCH GA

Natuurwandelingen rond Friescheveen

Het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) afd. Haren, organiseert op: zaterdagmiddag 24 mei en zondagmorgen 25 mei vanaf **café Friescheveen** natuurwandelingen rond het **Friescheveen** onder leiding van natuurgidsen. Kosten zijn aan deze wandelingen iet verbonden, zelfs ontvangt iedere deelnemer na afloop de brochure: Vogels in voorjaar en zomer.

^ Nieuwsblad van het Noorden, 20 mei 1969

IJsver. Paterswolde
(aangesloten bij de KNSB)
organiseert op zaterdag 27 en zondag 28 jan. a.s.
toertochten

op het **Friescheveen** te Paterswolde. Start bij **café Friescheveen** aan de Meerweg. Afstanden 10, 25 en 50 km. Start tussen 13.00 en 15.00 uur. Prijzen: medailles. Inleg f 5,-

HET BESTUUR.

^ Nieuwsblad van het Noorden, 25 januari 1979

Friesche veen - Paterswolde.

Consenten tot het visschen uitsluitend met den hengel, verkrijgbaar bij **THOMAS VISSER**, aan den Kunstweg Haren-Paterswolde.

^ Nieuwsblad van het Noorden, 6 juni 1914

TE KOOP AANGEBODEN:
Eikenh. **MOTORKRUISER** met kajuit en overkapping, alles in prima staat. Te bevr. bij **J. VISSER, Café „Friescheveen”, Meerweg.**

^ Nieuwsblad van het Noorden, 12 november 1942

café Friescheveen
Roeiboten- en Kanoverhuur

Prima consumpties. Vanaf 24 Mei a.s. weer alle dagen gelegenheid tot varen op het **Friescheveen**. Beleefd aanbevelend,
Th. Dubois - Meerweg 136 Haren.

^ Nieuwsblad van het Noorden, 24 mei 1947

● Bootjes op het Paterswoldsemeer.

Uurtje roeien

Als je een dagje op stap gaat en het is mooi weer, dan is het erg leuk om je tochtje eens te onderbreken voor een uurtje (of meer) roeien op een plas of een meer. Rond de stad Groningen zijn er een paar meren waar je dat uitstekend kunt doen. En daarvoor hoef je zelf geen roeiboot mee te nemen, want die zullen de meeste kinderen wel niet hebben. We geven je hierbij een aantal adressen waar je een roeiboot kunt huren.

Trip-tip

Tussen **HAREN** en **PATERSWOLDE** ligt aan de Meerweg links het **FRIESCHEVEEN**. Bij het **café** dat dezelfde naam draagt, kun je een roeiboot huren voor zeven gulden per uur. Aan het **PATERSWOLDSE MEER**, ook aan de Meerweg, maar dan aan de rechterkant kun je bij Helder (Meerweg 231) een bootje huren voor f 10,- per uur. Aan het **LEEKSTERMEER** zijn twee adressen. Bij paviljoen Cnossen, Meerweg 13 kost een boot per uur f 7,- en bij Pool aan de Matsloot f 5,-.

Aan de noordoostkant van het **ZUIDLAARDERMEER**, bij De Rietzoom aan de Meerweg 60 in **KROPSWOLDE** kost een bootje f 6,- per uur.

Aan de zuidwestkant van het **ZUIDLAARDERMEER** zijn ten slotte twee adressen. Bij paviljoen Meerzicht in **MIDLAREN** kun je een boot huren voor f 6,- per uur en bij **café Plankensloot** aan de Groningerstraat 21 in Midlaren voor f 5,- per uur.

^ Nieuwsblad van het Noorden, 28 augustus 1982

^ Nieuwsblad van het Noorden, 29 april 1987

In plaats van kaarten
Op **ZATERDAG 29 APRIL** a.s. hopen wij met onze kinderen te herdenken, dat het **65 jaar** is geleden, dat ons **WATERSPORTBEDRIJF CAFE FRIESCHEVEEN** werd opgericht.

25 jaar is geleden, dat wij het bedrijf overnamen.

25 jaar is geleden, dat wij in het huwelijk traden.

Gaarne geven wij gelegenheid tot felicitieren met deze jubilea, op een receptie, te houden op, zaterdag 29 april a.s. van 3-5.30 uur, in het **café Friescheveen**, Meerweg 136 te Haren.

Th. DUBOIS
J. DUBOIS-BIRZA
TRIJNIE en GERRIT HARRY

^ Nieuwsblad van het Noorden, 22 april 1972

STAD en PROVINCIE.

GRONINGEN. 9 Febr.

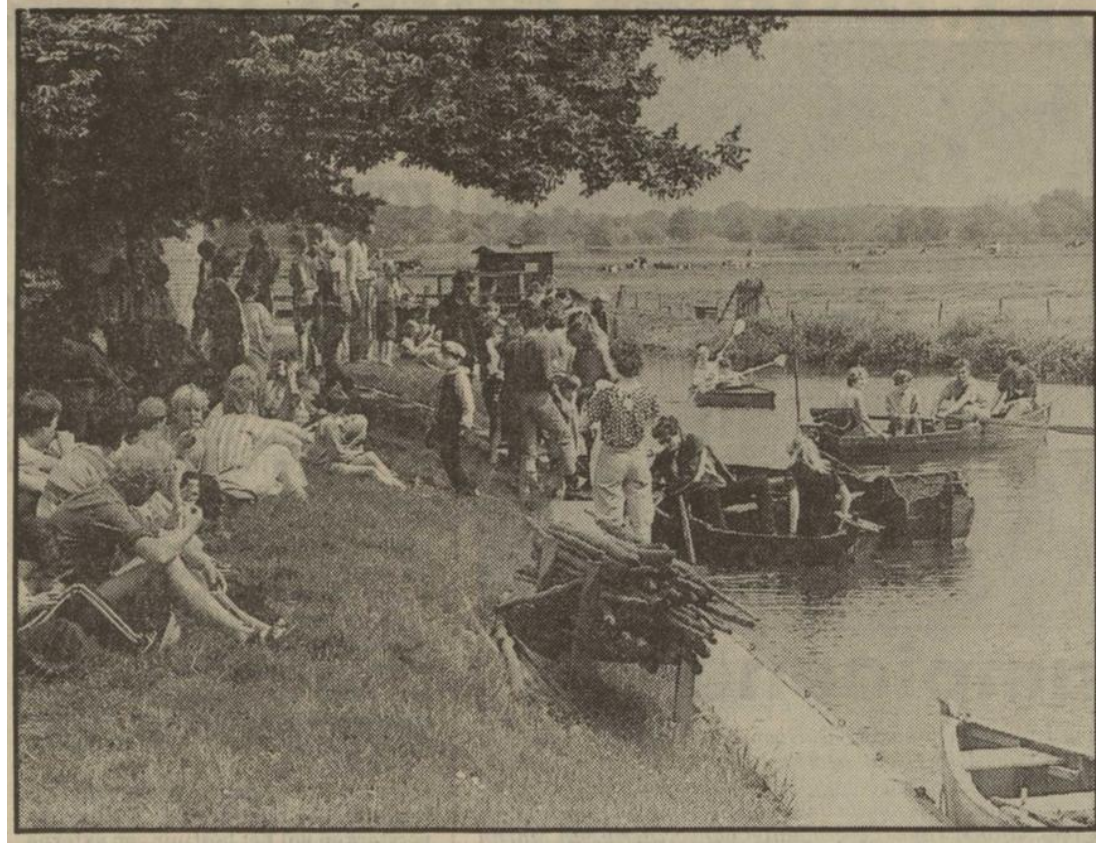
DE WINTER.

Het belooft weer een mooie Zondag voor de schaatsrijders te worden. Het weerbericht blijft vorst voorspellen en men mag dus verwachten, dat er morgen heel wat tochten gemaakt zullen worden, al zullen ook verschillende ijsbanen, waarop groote wedstrijden zijn uitgeschreven, wel weer veler belangstelling trekken.

Men verzoekt ons met het oog op het drukke schaatsverkeer, dat ook in die richting wordt verwacht, er nog even de opmerkzaamheid op te vestigen, dat de toegangsvaart naar het **Friescheveen** te Paterswolde (t.o. het **café** van den bootverhuurder Visser) niet betrouwbaar is. Wie op het **Friescheveen** wil schaatsen moet er op een andere wijze zien te komen, wil hij niet tevoren een nat pak hebben opgelopen.

De Leekster tak

^ Nieuwsblad van het Noorden, 9 februari 1929

^ Nieuwsblad van het Noorden, 1 juni 1984

Bootje varen

● Het lijkt iets uit een voorbije tijd, maar ook anno 1984 is spelevaren in een roeiboot nog altijd populair.

De exploitant van de **uitspanning** aan het **Friescheveen** weet er tot zijn voldoening van mee te praten. Hij heeft nog steeds een vloot roeiboten in de verhuur en op mooie dagen is daar veel vraag naar. Vooral als die mooie dag op een zondag valt of, zoals gisteren, op Hemelvaart. (Foto Sjors Vischer)

'Friescheveen is stukje van mijn hart'

Van een onzer verslaggevers

HAREN — "Het **Friescheveen** is een prachtig gebied, het is heel mooi bewaard gebleven. Als kereltje van zes liep ik hier al rond, het **Friescheveen** is dan ook een stukje van mijn hart. Ik kan niet zonder." Lyrische woorden van Th. Dubois (65), eigenaar van het **café Friescheveen** en de bijbehorende botenverhuur en camping aan de Meerweg in Haren, waar het vanavond groot feest is. Het bedrijf bestaat deze week 80 jaar en bovendien is het echtpaar Dubois vandaag veertig jaar getrouwd. Vanaf acht uur vanavond worden deze heugelijke feiten in het **café Friescheveen** gevierd.

Het Friescheveen, maar ook het gelijknamige **café**, is voor velen een begrip. Veel mensen maakten er, bijvoorbeeld voor de biologielles op school, een boottochtje via de botenverhuur van Dubois. Ook het tijdens een fietstocht even uitpuffen op het terras van het **café** was en is populair. Bovendien is de camping regelmatig volgeboekt. "Ik zeg altijd dat iemand die één keer in het **Friescheveen** geweest is er altijd weer terugkomt. Mensen die jaren geleden geëmigreerd zijn komen, als ze weer even in Nederland zijn, hier altijd nog langs," aldus Dubois.

Het **café** werd in 1907 gestart door Thomas Visser, de grootvader van de huidige eigenaar. Hij had een boerderij op de plek van

● De familie Dubois, met op de achtergrond het **café Friescheveen**. Op de voorgrond het jubilerende paar, daarachter vlnr Harry, Gini, Roelie en Gerrit. (Foto: Han de Graaf)

het huidige **café** en huurde een aantal stukken grond van de familie Camphuis, die het **Friescheveen** in eigendom had. Om de verspreid liggende stukken grond te bereiken gebruikte Visser een bootje. De vraag van een aantal mensen of ze het bootje eens

mochten huren was de aanzet tot het huidige bedrijf. Visser nam er een aantal bootjes bij en bouwde de grote kamer van de boerderij om tot feestzaaltje.

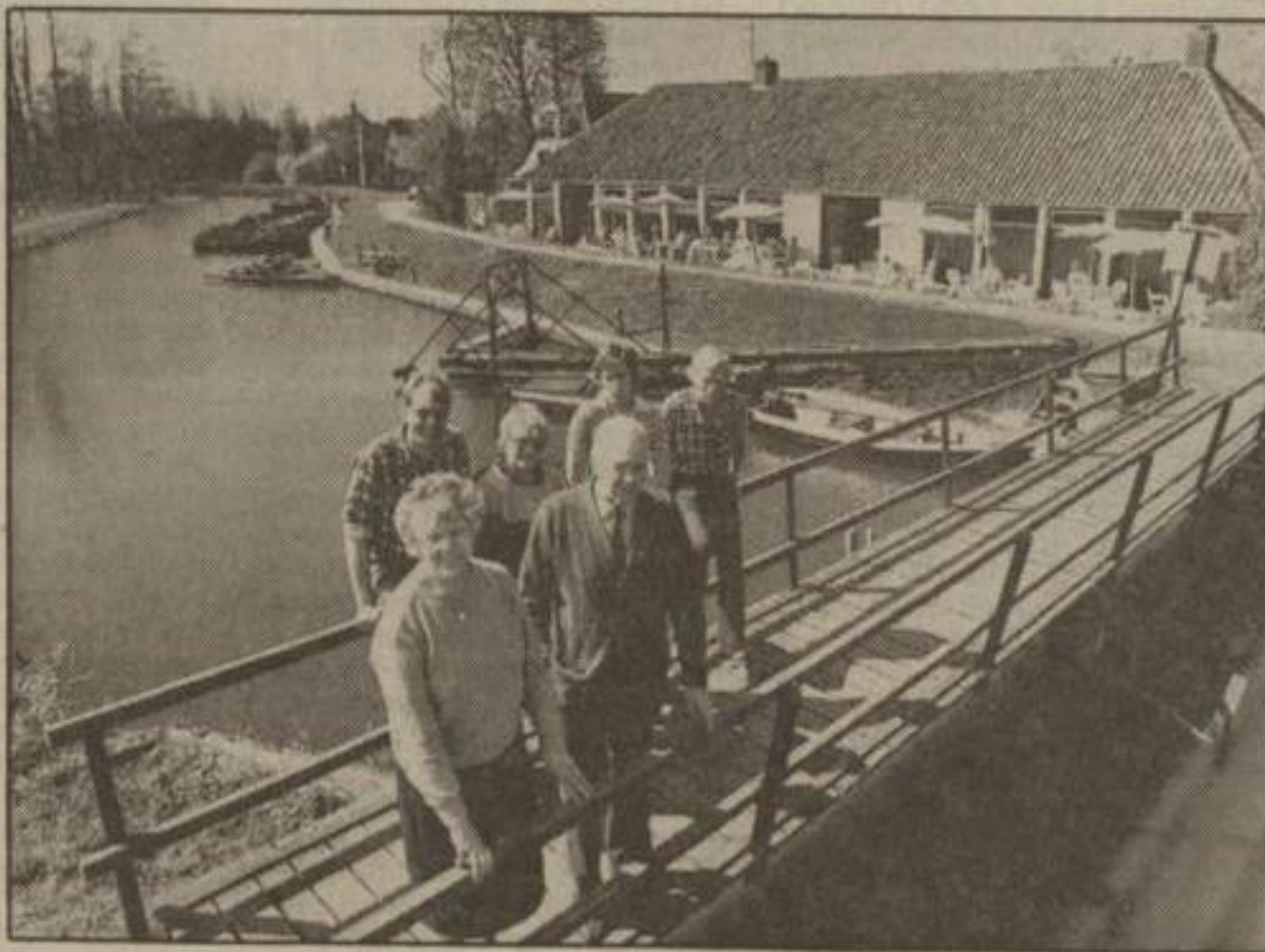
Th. Dubois en zijn vrouw namen de zaak in 1947 over. In 1958

begonnen ze met de camping **Friescheveen**, die aan de overkant van de Meerweg ligt. Dit gebeurde op initiatief van de VVV in Groningen, die Dubois vroegen of hij op die plek voor een camping kon zorgen. "De camping is nu propvol, zowel met seizoenplaatsen als

passanten. Het accent is echter steeds meer op de horeca komen te liggen, niet meer zozeer op de botenverhuur. Dat is vooral gebeurd nadat de oude boerderij in 1962 afgebroken is en we dit hebben neergezet," aldus Dubois.

Het **café Friescheveen** was en is een echt familiebedrijf. Th. Dubois en zijn zoon Harry zijn inmiddels samen eigenaar van het bedrijf. Schoonzoon Gerrit runt de camping, terwijl ook de aanhang elke dag keihard werkt om de zaak draaiende te houden. "Het is met zo'n bedrijf inderdaad keihard werken," stelt Dubois. "Je bent van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bezig. Ik noem mezelf dan ook wel eens schout bij dag en nacht. Maar ik heb altijd veel steun gehad van mijn vrouw, dat is heel belangrijk. De vrouw des huizes is de nek van ieder horecabedrijf, zeg ik altijd."

Over de toekomst van het gebied maakt de familie Dubois zich weinig zorgen. Het **Friescheveen** werd twee jaar geleden overgenomen door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. "Ze willen dit gebied zoveel mogelijk in de oude staat herstellen. Bovendien gaan ze vaarroutes uitzetten. Dat vinden we een prima zaak, zo is de toekomst van het **Friescheveen** gewaarborgd."

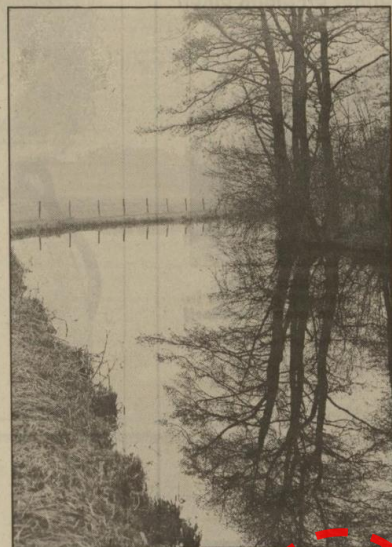
Het bruggetje met het bordje natuurgebied 'Friescheveen', het café, de roeibootjes en modderpad langs de bosjes, alles is nog precies zoals ik het aantof de laatste keer dat ik er was. Alleen waar vroeger boerenweiden achter roestig prikkeldraad zich naar de horizon uitstrekten, staat nu een nieuwe afrastering met speciale passageplaatsen voor wandelaars en een nieuw bordje: natuurmonument 'Frieze Veen'. Bij het zien van de keurige graslanden, de nette rood geschilderde paaltjes van de wandelroute en de kudde schapen bekruipt me even het onaangename gevoel: ook hier, moet écht elk stukje verwilderd Nederland beheerd worden. Maar wanneer twee ganzen luid gakkend opvliegen zet ik die gevoelens opzij. De status van natuurmonument garandeert in elk geval het voortbestaan van dit gebied en zijn bewoners. Bovendien is het leuk, dat door het moderne beheer dieren zoals schapen en fardenpaarden voor een groot deel van het onderhoud zorgen.

Het Frieze Veen vormt eigenlijk één geheel met het landgoed Vennebroek. Het terrein ligt ten zuiden van de Meerweg precies op de grens van de provincie Groningen en Drenthe. Op deze plaats gaat het zand van het Drents plateau over in de laaglanden van het Noorden en het stroomdal van de Drentsche Aa. In de middeleeuwen werd dit moerasgebied voor het eerst permanent bebouwd. Op die hogere delen ontstonden weiden en essen, de lagere delen deden dienst als hooiland of werden gewoon aan hun lot overgelaten. Vennebroek wordt voor het eerst vermeld in officiële geschriften uit de zeventiende eeuw. Het tegenwoordige huis Vennebroek is echter niet uit deze tijd, maar stamt uit de vorige eeuw. Het is overigens niet het witte huis dat zo fraai uitkijkt over het water, maar het bakstenen huis dat iets verder van het meer ligt. Het witte huis is begin deze eeuw gebouwd en diende lange tijd als vakantiehuis, o.a. voor diaconessen en de zusters van het Academisch ziekenhuis.

Verveners
De naam Frieze Veen is van veel recentere datum. Omstreeks het midden van de achttiende eeuw trokken Frieze verveners naar deze streek om er turf te buggeren; vandaar de naam. Men werkte op de beproefde manier door naast langgerekte peilgaten zogenaamde legakkers aan te leggen waarop de turf werd gedroogd. Van deze oude structuren zijn nog gedeelten zichtbaar, vooral aan de kant van de Meerweg. Door golfslag van het water zijn in de loop der jaren de meeste peilgaten aan elkaar gegroeid tot de plas zoals wij die nu kennen. Om het water van het Frieze Veen dat regelmatig de lager gelegen landrijen overstromde op zijn plaats te houden, heeft men in de jaren twintig van deze eeuw zelfs de dijk rond het Frieze Veen opgehoogd, onder meer met afval van de gemeente Groningen. De plaatsen waar dij is gebouwd, zijn nog altijd te herkennen doordat daar veel brandnetels groeien alsmede cultuurplanten als framboos en soring. Ook is hier vlak onder de oppervlakte nog steeds rotzooi te vinden. Dit stukje wordt in de Volksmond dan ook 'het Dijk' genoemd. In het begin van deze eeuw werd op de legakkers vee geweid. Een jaar of dertig geleden zijn de weiden als productiegrond in onbruik geraakt en is er langs de randen van de plas spontaan een elzenbroekbos gegroeid. Doordat het bos min of meer aan zijn lot is overgelaten is het zeer gevarieerd. Echt ouderwetse planten als gele plomp, waterlelie, en ludoelle groeien er volop. Ook typisch Nederlandse moerasvogels als de fuut, de waterhoen en de meerkooier zijn er

Rondwandeling Natuurmonumenten

Frieze Veen en Vennebroek verder voor publiek ontsloten

talrijk. In het riet broeden 's zomers grote en kleine karekieten. Men beweert eveneens dat de in Nederland vrijwel uitgestorven visotter hier nog voorkomt. Van de honger zullen deze beesten in ieder geval niet omkomen, want het meer is rijk aan vis. In het voorjaar zijn in het ondiepe water tussen het struweel paaiende vissen te zien.

Rondwandeling

Vroeger was er slechts één pad door het Frieze Veen, een romantisch modderpadje door de moerasbossen aan de oost- en zuidrand van de plas. Het 'park' van Vennebroek was niet toegankelijk voor publiek. Sinds het terrein in bezit is gekomen van Natuurmonumenten is dit veranderd. Men heeft een interessante met rode paaltjes bewegwijzerde rondwandeling uitgezet door zowel het Frieze Veen als de aangrenzende polder Camphuis en het 'park'. Vanuit telkens andere hoeken kun je de verschillende aspecten van het gebied waarnemen. Er is het vrije uitzicht over het stroomdal van de Drentsche Aa en het water van het Frieze Veen, maar je kunt ook genieten van de beslotenheid van het moerasbos en de mooie lanen met de oude bomen langzaam in het hoger gelegen 'park'. De lengte van de uitgezette wandeling is ongeveer vijf kilometer. Het doel van de route dat door de weilanden van de polder voert is verboden voor honden. Als het veel geregend heeft, is een deel van de route modderig. Vies voeten zijn te voorkomen door per boot het Frieze Veen te verkennen, maar daarvoor moet je wachten tot Paas. Pas dan zijn er roeiboten te huur bij café 'Het Frieze Veen' aan de Meerweg.

Bart Aardema

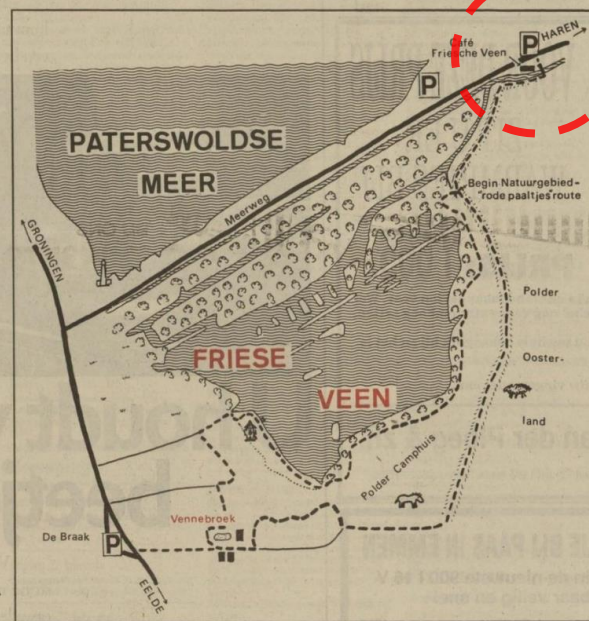

Foto: Bart Aardema

Kaart: Judith van der Kolk

In het oerwoud is de otter een muskusrat

Zes jaar is hij en sinds enkele maanden in het bezit van het zwemvaardigheidsdiploma A. Ook gekleed weet hij het hoofd boven water te houden en daarom moet het nu maar eens gebeuren: met z'n tweeën kanoën. Hij kent de bestemming, want op het Frieze Veen hebben we al eens geroeid. Even is er de angst dat er geen kano's vrij zullen zijn, want de parkeerplaats van café 'Friescheveen' is akelig vol. Maar als we naar de steiger lopen ligt een groot aantal bootjes keurig in het gelid te wachten. "Mogen we met nummer twee?" vraagt hij enthousiast. En warempel, het wordt nummer twee. Instappen en wegvaren gaan zonder problemen, maar we houden het de eerste keer veiligheidshalve maar bij een peddel. Nog maar een paar slagen zijn er gemaakt en dan klinkt het al voor in de boot: "Mag ik nu?" Nog maar even niet denken we, want zo breed is het eerste stuk nou ook weer niet en bovendien willen we eerst de stabiliteit van ons tweepersoons vaartuigje beproeven. De uitkomst is geruststellend en nadat de eerdere vraag al snel opnieuw wordt gesteld, verhuist de peddel naar voren. We doceren: "In het midden vastpakken en als je wilt sturen moet je aan één kant peddelen. Doe je dat rechts, dan gaat de kano naar links en andersom." De les wordt direct in de praktijk gebracht maar het valt voor een klein formaat mens niet mee zo'n grote peddel te hanteren. Bovendien zijn de boordkanten nog te hoog voor hem. De aandrijving wordt dan ook al snel weer verzorgd door een volwassen motor. De omgeving trekt dan de aandacht. "Het lijkt hier wel een oerwoud," is de mededeling als we onder overhangende bomen door varen en langs dichtbegroeide oevers glijden. Het water ligt er

Bij het Frieze Veen kun je kanoën of roeien.

Het Frieze Veen

Adres kano- en roeibotenverhuur: **Café Friescheveen**, Meerweg 136, Haren. Tel. 05907-91486 b.g.g. 94477. Huurprijs roeiboten en kano's: f 10,- per uur; dagtarieven op aanvraag. Ook wandelmogelijkheden.

© NvhN/Wolter Kobus

roerloos bij en het is puur genieten. Als we op het open gedeelte komen veranderen echter direct de omstandigheden. Hier voel je wel de wind en merk je de golven. De illusie dat we als enigen op het water zijn wordt ook meteen verstoord. Verschillende roeibootjes varen rond. Men kent elkaar kennelijk, want er wordt driftig over en weer geschreeuwd. Dan kiezen we onze eigen koers en zoeken een rustig gedeelte tussen de drijvende eilandjes op. De fuut is een aardige vogel om te ontmoeten. Je ziet hem zwemmen en ineens duikt hij onder.

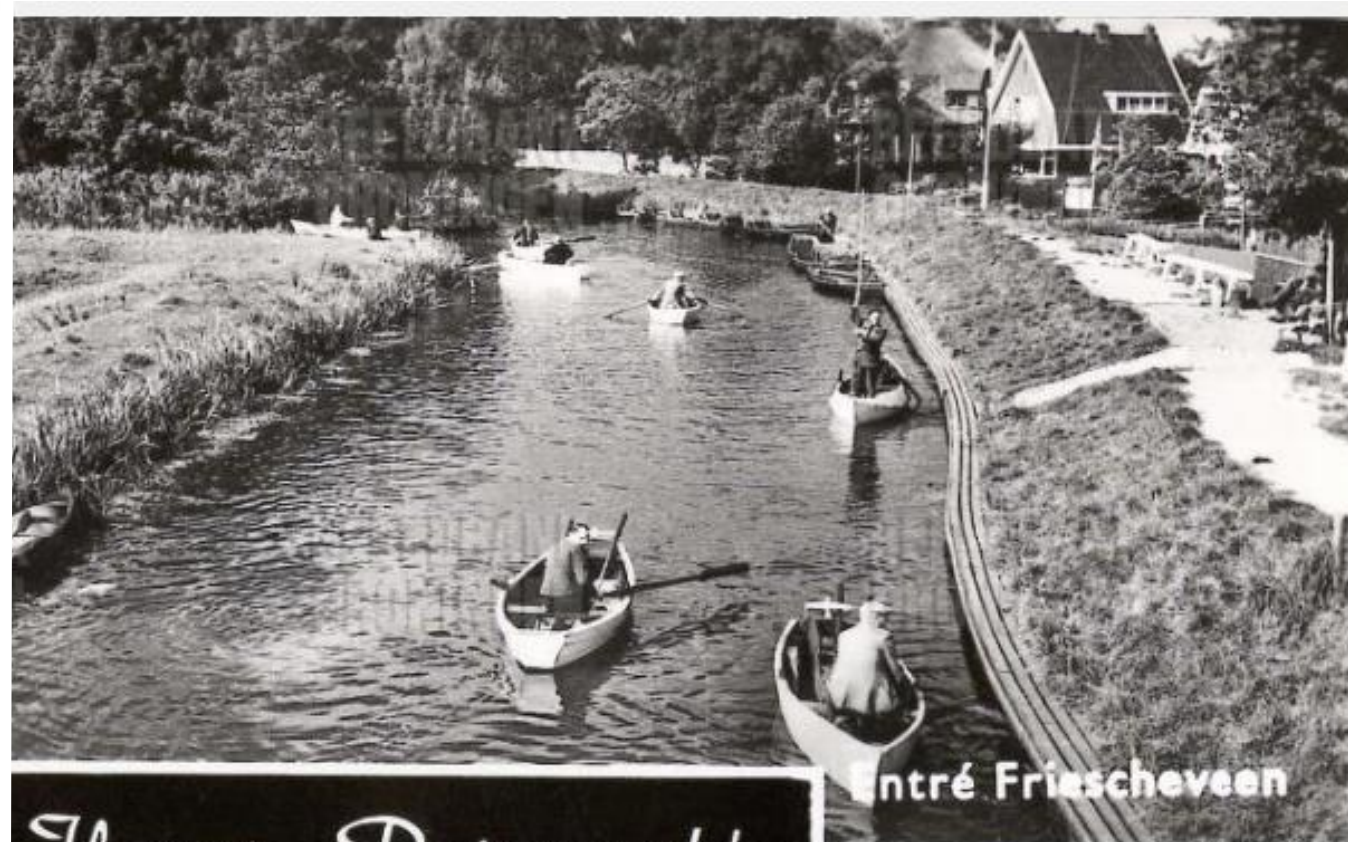
Waar komt hij weer boven? Dat is altijd weer een verrassing en wie ziet hem het eerst opduiken? Aalscholvers, reigers, meerkooiers en eenden komen we ook tegen. Maar de visarend en de ijsvogel, die eveneens in het Frieze Veen (eigendom van Natuurmonumenten) schijnen voor te komen, laten zich niet zien. Nog een paar keer gaat de peddel naar voren, dan wordt het tijd voor de terugvaart. Helemaal droog hebben we het niet gehouden, want er druipet altijd water langs de peddel naar beneden, maar koud is het niet. Na het

afmeren volgen we nog even het pad langs de oever. Daar beleven we een bijzonder moment. Ineens glijdt aan de overkant een lang bruin beest door het water. "Een visotter!" is de eerste gedachte, maar zijn die beesten niet ontzettend zeldzaam? Toch schijnen ze in het Frieze Veen voor te komen. Vogels slaan op de vlucht en dan duikt het dier onder. We zien een gladde staart. Een ordinaire muskusrat dus...

Roelof Hoekman

Het Friescheveen

Entré Friescheveen

Het „Friescheveen” - Haren - Paterswolde

Café „Friescheveen”

Café „Friescheveen”

3. Bouw- en gebruiksgeschiedenis

ontstaansgeschiedenis

Als resultaat van de opkomende recreatie in het gebied, begon in 1907 landbouwer en klompenmaker Thomas naast het runnen van zijn boerderij met het verhuren van bootjes. Via de Schipsloot achter zijn boerderij kon men naar het Friescheveen varen.

In datzelfde jaar vroeg hij een vergunning aan voor een nieuw voorgebouw aan de westzijde van de bestaande schuur, bestemd tot woning van één gezin.

In 1908 vraagt hij nogmaals een vergunning, dit keer voor het stichten van een nieuwe stookhut naast zijn woonhuis en de bestaande af te breken. Daarnaast vraagt hij een vergunning aan voor het plaatsen van een veranda tegen de noordzijde van het woonhuis.

In 1909 vraagt landbouwer en vervener Johannes Nijdam, eigenaar van het naastgelegen perceel, een vergunning aan voor het plaatsen van een houten bergplaatsje ten oosten van zijn woonhuis.

In 1910 vraagt Thomas Visser opnieuw een vergunning aan voor het stichten van een veranda tegen de westzijde van het bestaande woonhuis. De veranda aan de noordzijde blijft behouden.

In het jaar 1925 werd Thomas Visser opgevolgd door zijn zoon Jan. Jan begint met een verloflokaal waar bezoekers een drankje kunnen doen. In 1930 vraagt hij een vergunning aan voor het verbouwen van de veranda.

In 1934 vraagt Jan Visser een vergunning aan voor het plaatsen van een arkeneel (dakkapel) in het westelijke dakvlak.

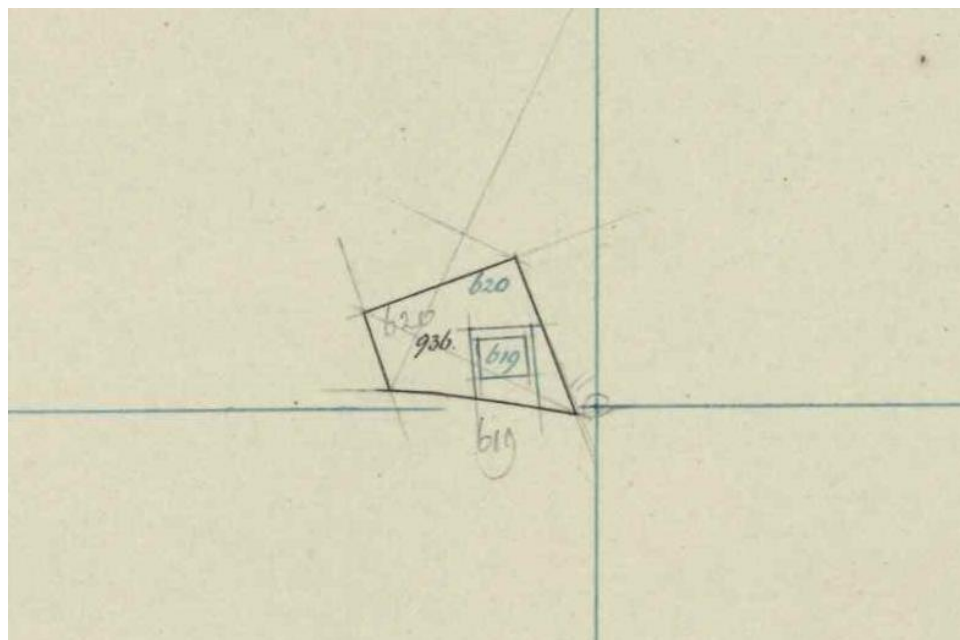
In 1947 werd Jan Visser opgevolgd door zijn neef Theo Dubois. Dubois breidde in 1958 zijn bedrijf uit met een kleine camping aan de overkant van de Meerweg. Vervolgens verbouwde hij in 1962 het schuurgedeelte van het café tot horecabedrijf. Dit liet hij ontwerpen door de architecten G. Kuiper en J.H. van Doormaal uit Haren. Bij deze werkzaamheden is het dak van de schuur verlaagd en verlengd.

In 1966 vraagt Theo Dubois een vergunning aan tot het uitbreiden van het café-restaurant. Hierbij wordt een deel van het woonhuis betrokken bij het horecagedeelte. Aan de westzijde wordt tegen de gevel een uitbouw geplaatst, met bedrijfskeuken. Ook werd vanuit hier onder andere ijsjes verkocht.

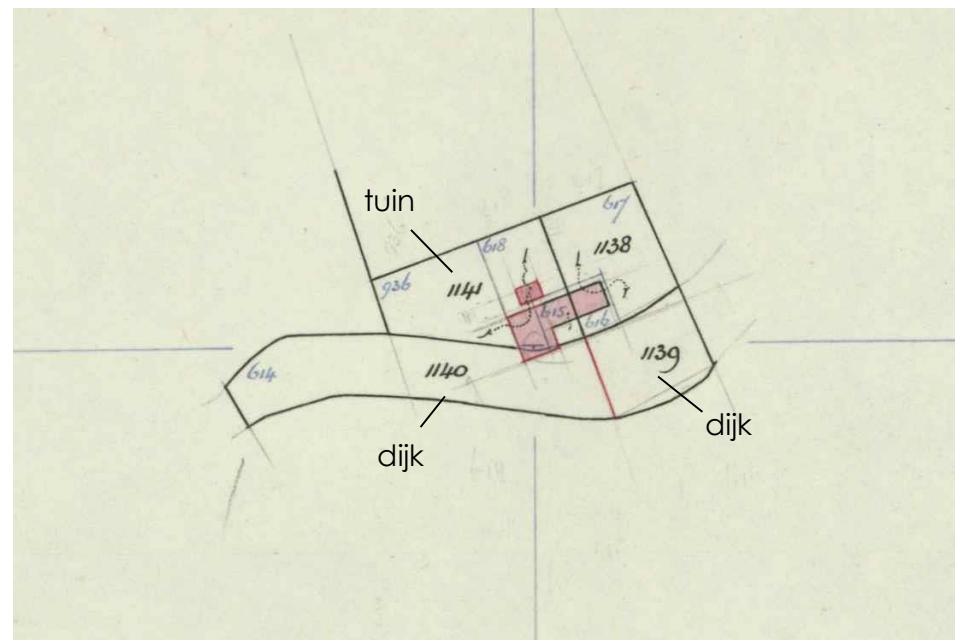
In 1969 droeg Theo Dubois de zaak over aan zijn zoon Harry Dubois.

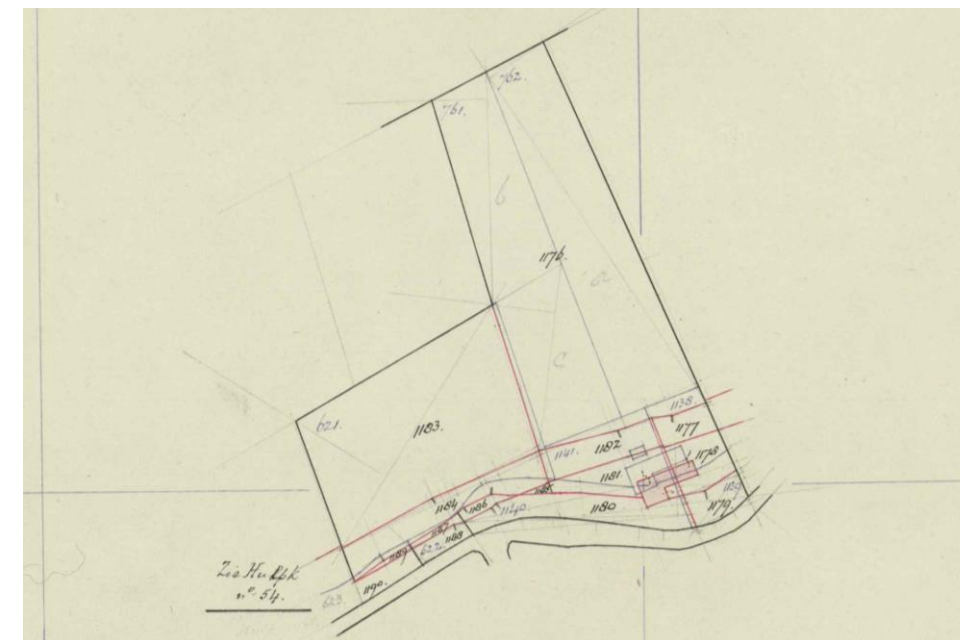
1960,
Theo Dubois geeft het
waterpeil aan bij de Schipsloot.
Fotobedrijf Piet Boonstra, via
RCH GA

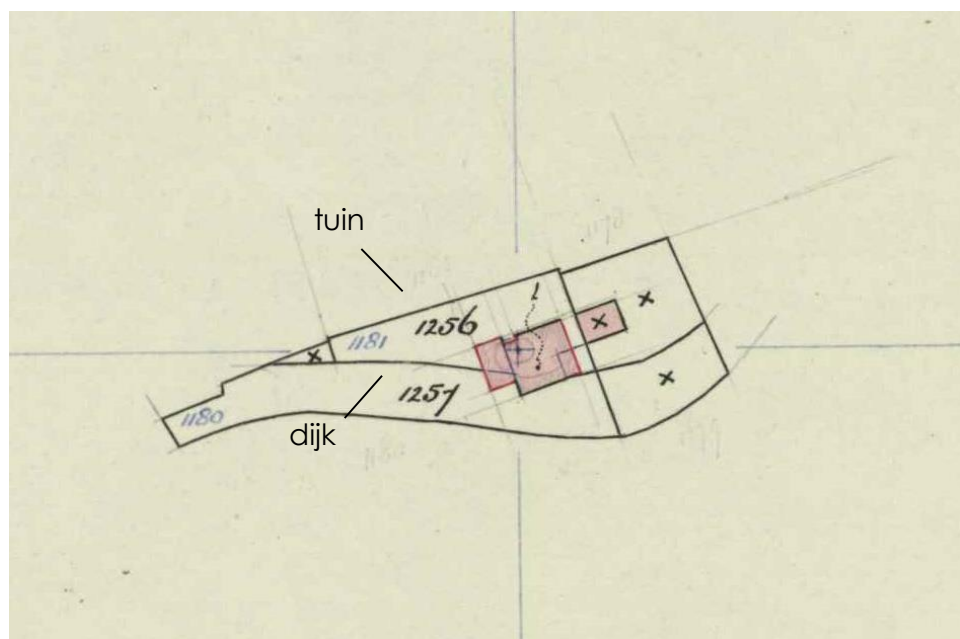
1883 HRN01-I-936, hulpkaart via kadaster.nl
Sloop van huis & erf en vereniging van tuin
In eigendom van T. Visser (landbouwer)

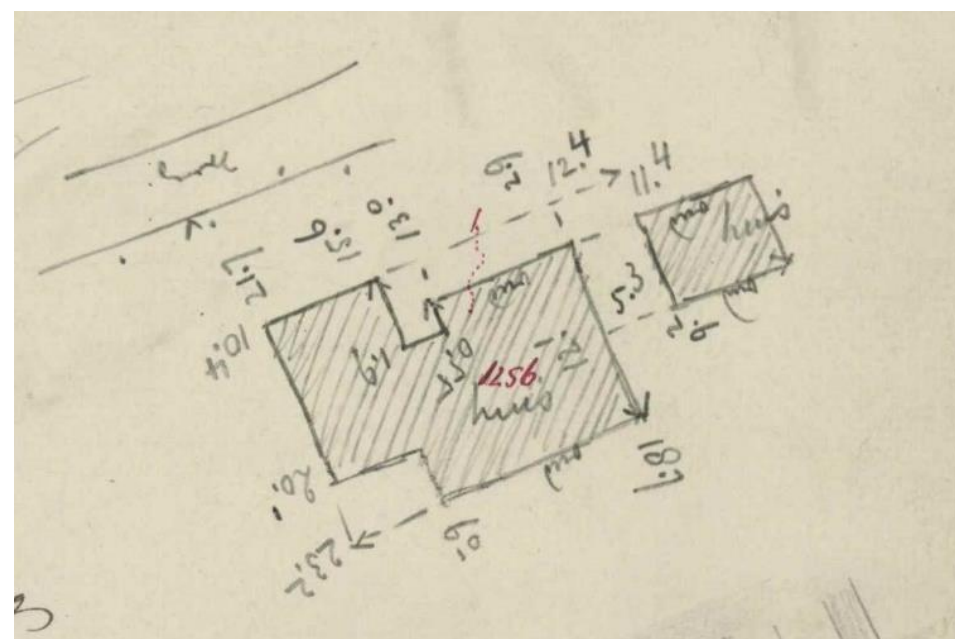
1903 HRN01-I-1138, hulpkaart via kadaster.nl
I-615, I-618, I-936: bijbouw en vereniging van erf & tuin.
In eigendom van T. Visser.
I-616, I-617: vereniging van huis & erf.
In eigendom van J. Nijdam (landbouwer en vervener)

1907 HRN01-I-1178, hulpkaart via kadaster.nl
Splitsing, redres en verkoop van huis, tuin & dijk (I-1177, I-1178, I-1179). J. Nijdam verkoopt aan Paterswolde Kunstwegmaatschappij nv.
Splitsing en redres van hooiland, dijk, huis, schuur & erf (I-1180 tot en met I-1185). In eigendom van T. Visser.

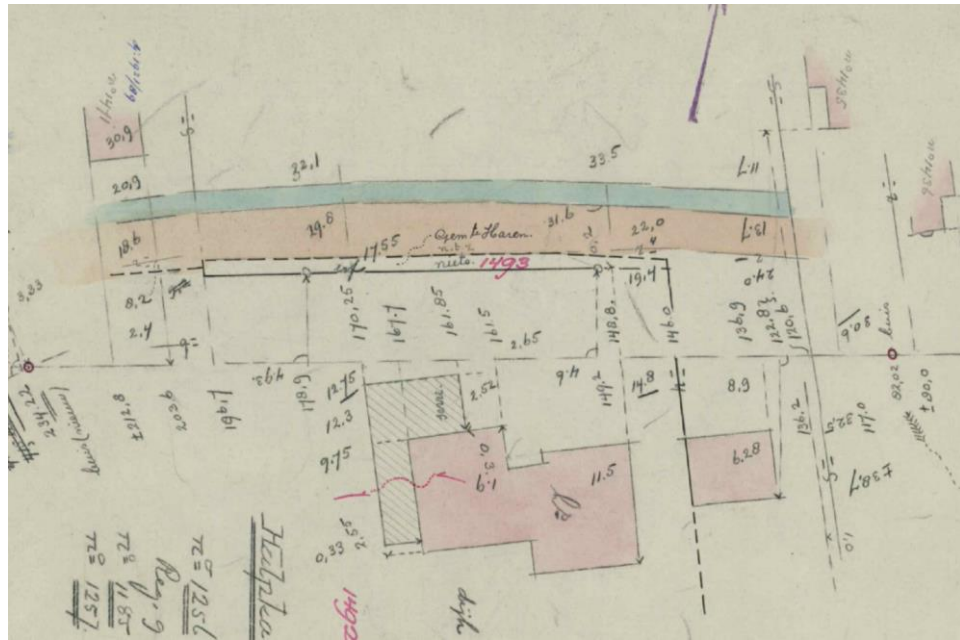
1909 HRN01-I-1256, hulpkaart via kadaster.nl
Bijbouw op I-1256 en I-1257.
In eigendom van T. Visser

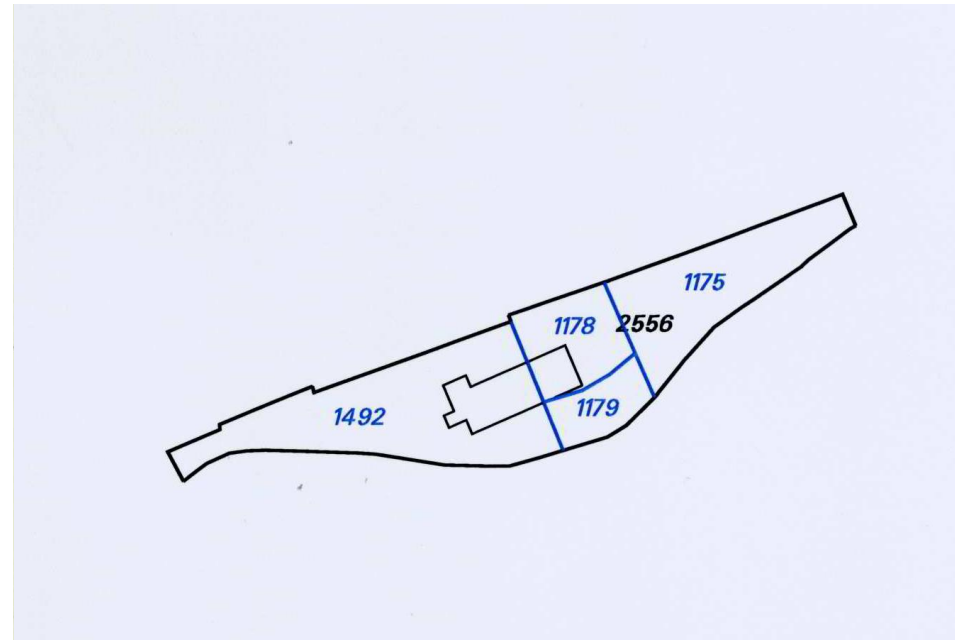
1909 HRN01-I-1256, veldwerkkart via kadaster.nl

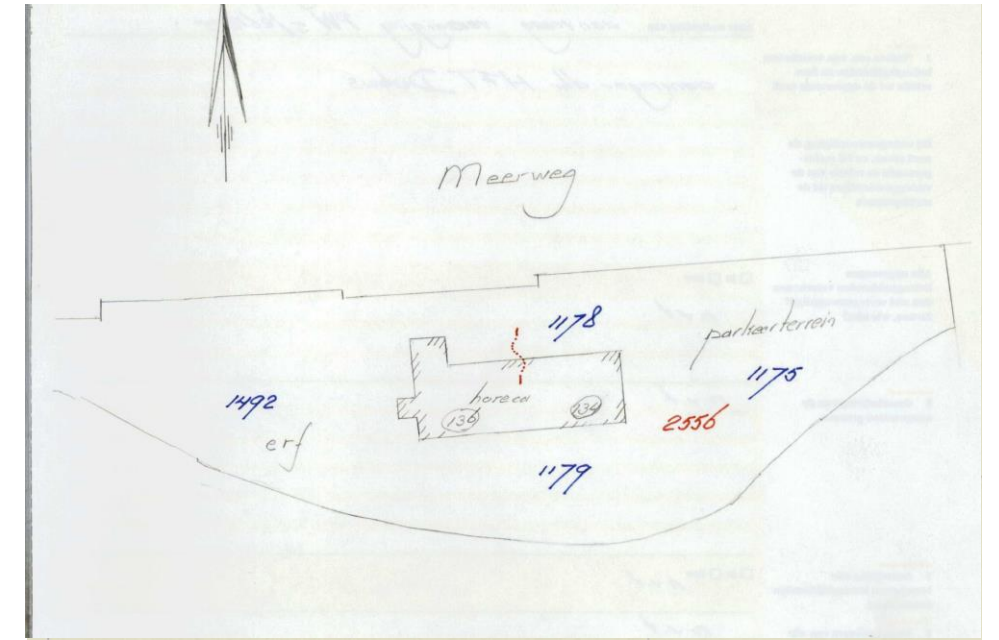
1932 HRN01-I-1492, hulpkaart via kadaster.nl
Vereniging van weiland, dijk & tuin.
In eigendom van J. Visser (verlofhouder)

1932 HRN01-I-1492, veldwerkkart via kadaster.nl

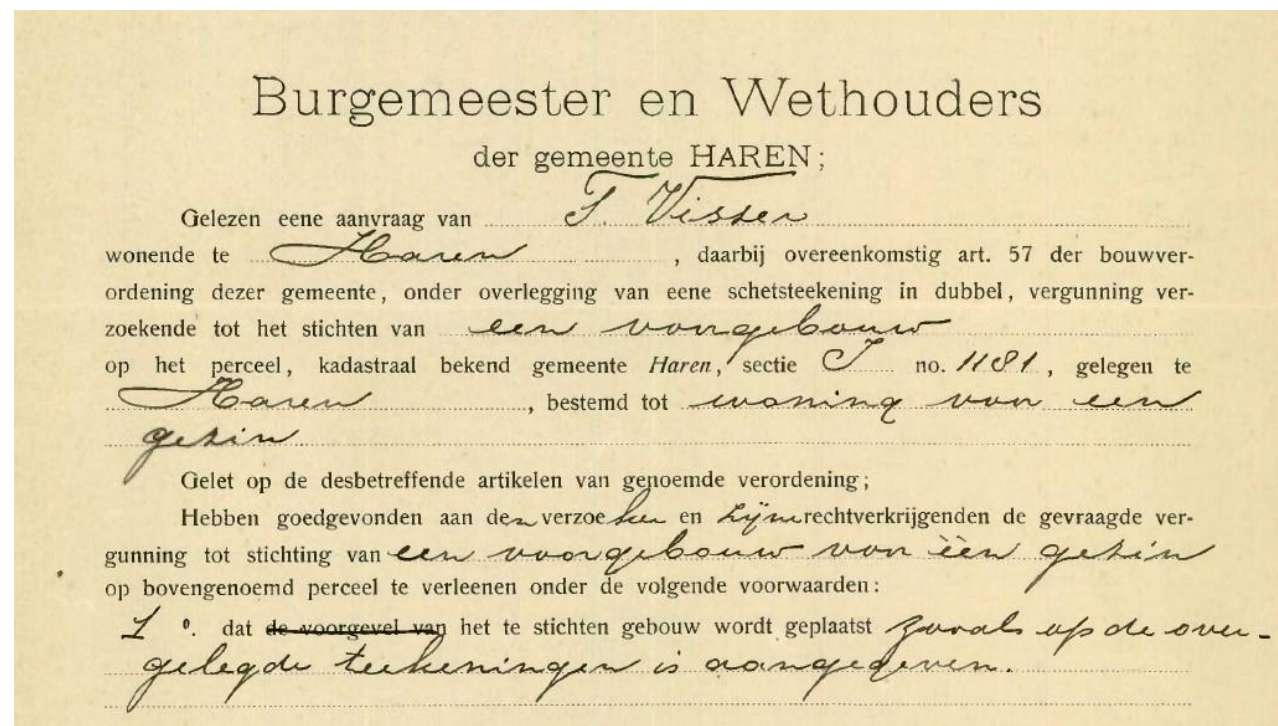
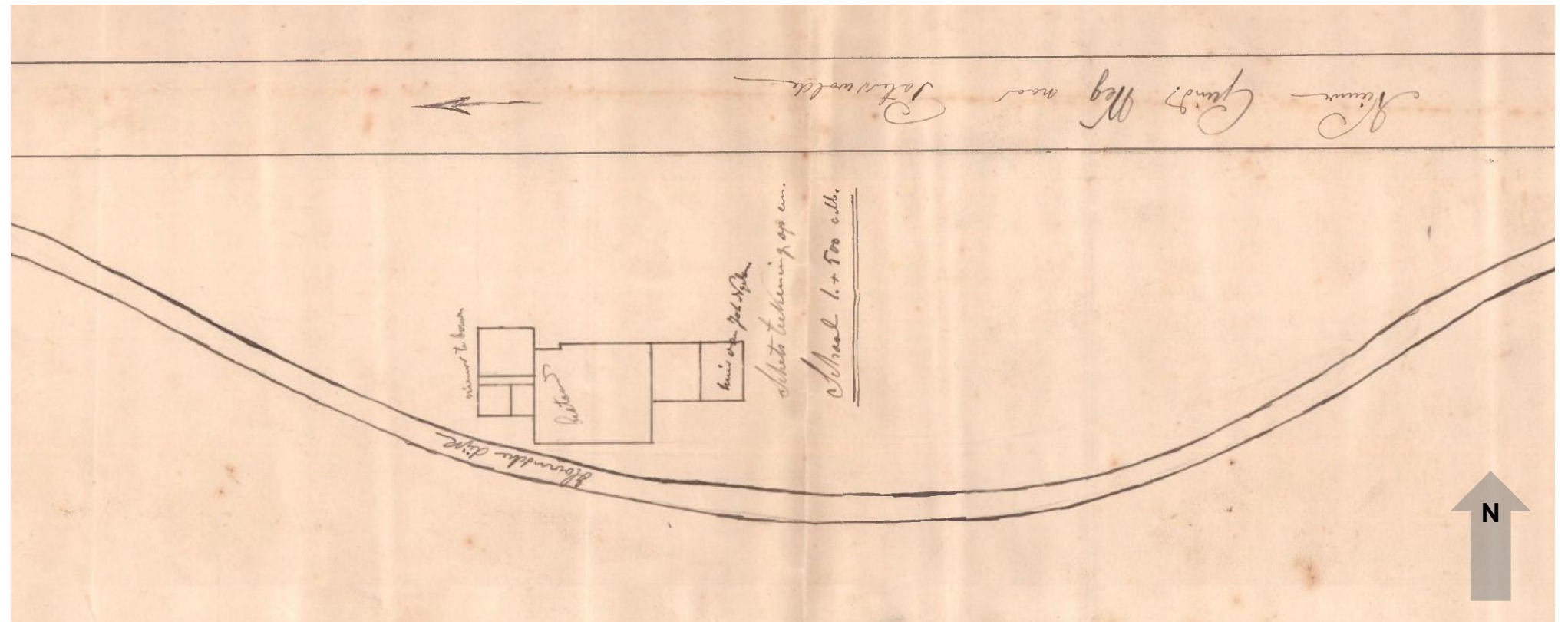
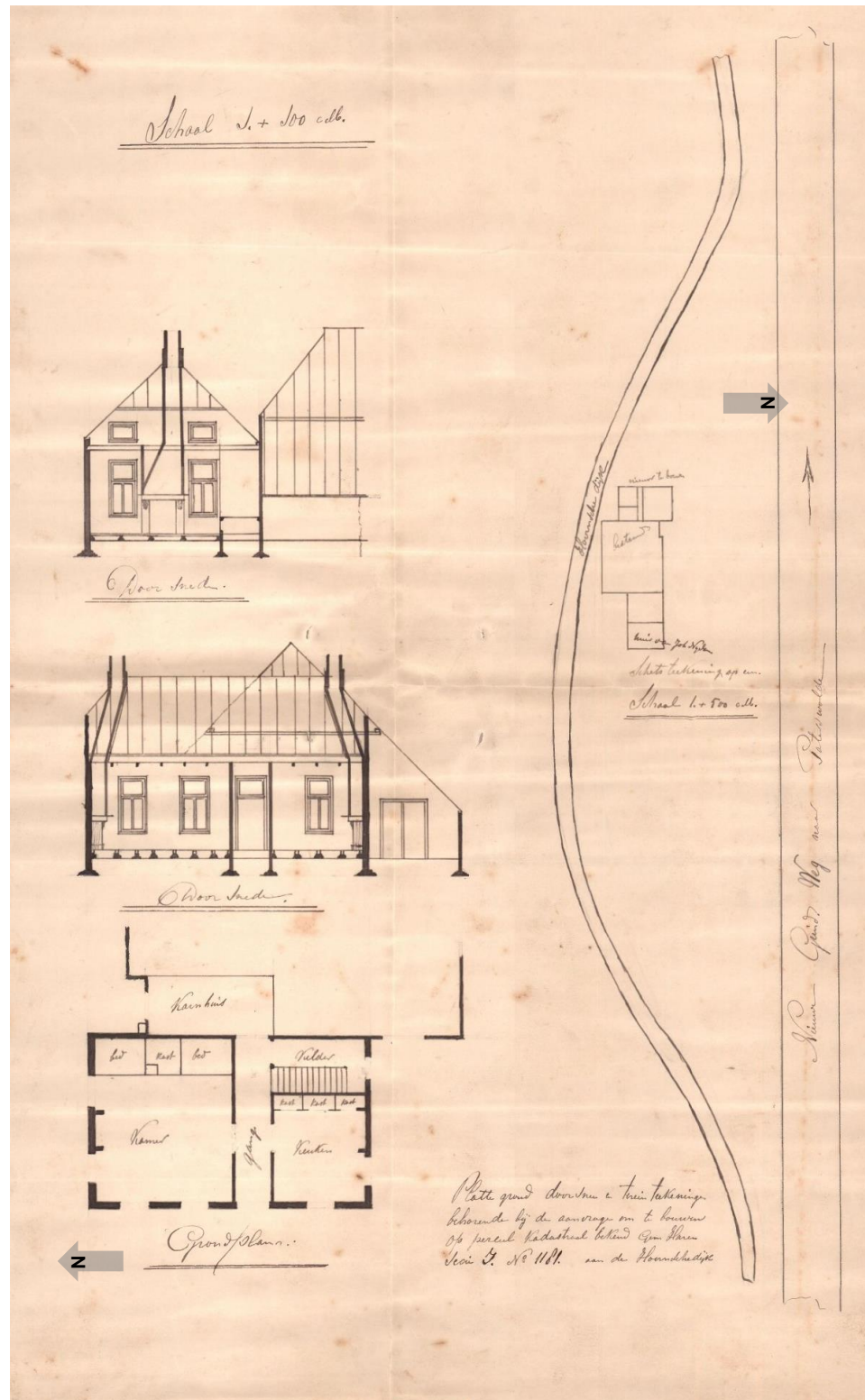

2005 HRN01-I-2556, hulpkaart via kadaster.nl
Vereniging van percelen.

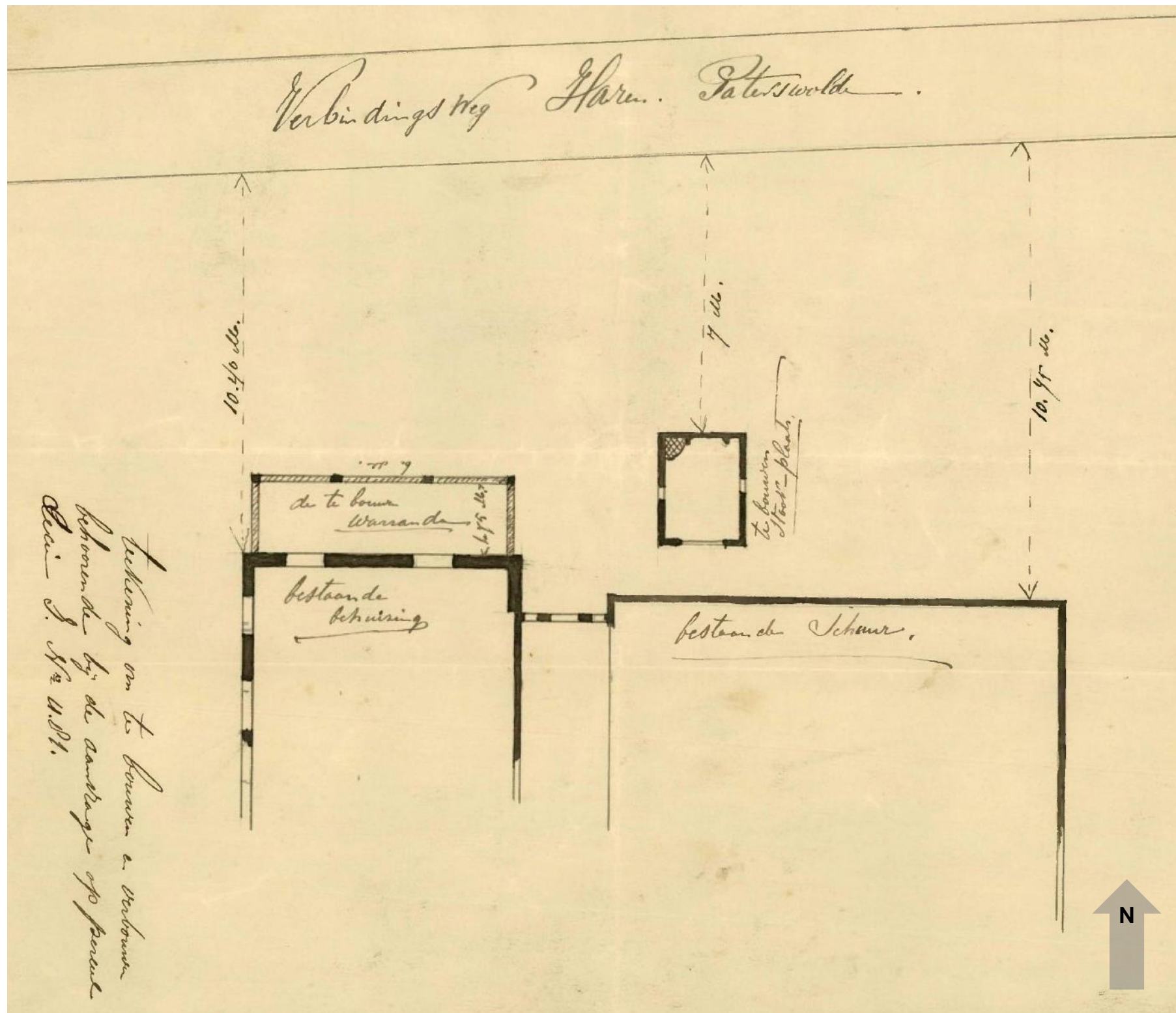
2005 HRN01-I-2556, hulpkaart via kadaster.nl

1907 nieuwe voorbehuizing

1907, nieuwe voorbehuizing aan bestaande schuur, door T. Visser

1908 nieuwe stookhok en veranda

1908, plaatsen nieuw stookhok en houten veranda, door T. Visser

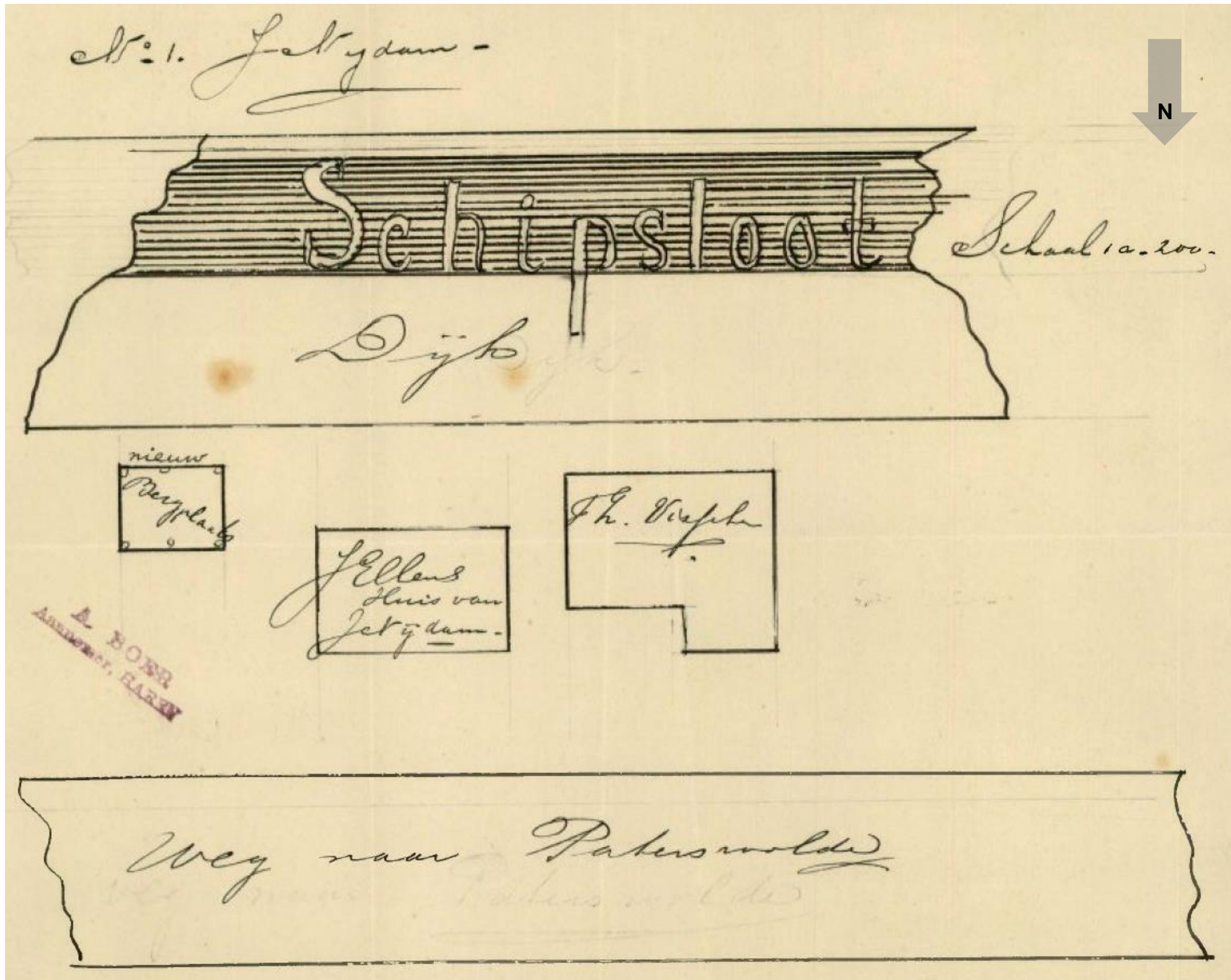
Burgemeester en Wethouders
der gemeente HAREN;

Gelezen eene aanvraag van Thomas Visser
wonende te Hoornse dijk, daarbij overeenkomstig art. 57 der bouwverordening dezer gemeente, onder overlegging van eene schetsteekening in dubbel, vergunning verzoekende tot het stichten van een stookhut en verande
op het perceel, kadastraal bekend gemeente Haren, sectie J no. 11.81, gelegen te nabij Paterswolde, bestemd tot stookplaats en zijplaats

Gelet op de desbetreffende artikelen van genoemde verordening;
Hebben goedgevonden aan den verzoeker en zijn rechtverkrijgenden de gevraagde vergunning tot stichting van een stookhut en eene verande
op bovengenoemd perceel te verleen onder de volgende voorwaarden:

- 1°. dat de voorgevel van het te stichten gebouw wordt geplaatst stookhut en verande worden geplaatst overeenkomstig de ingezonden tekening
- 2°. dat bij het gebouw eene open ruimte wordt gelaten ter oppervlakte van minstens $\frac{3}{4}$ gedeelte van de oppervlakte van het gebouw, terwijl de achtergevel minstens 5 Meter verwijderd moet zijn van de naaste grenslijn of het zwet;
- 3°. dat tusschen het te stichten gebouw en het naaste zwet terzijde eene ruimte wordt gelaten ter breedte van minstens Meter; overeenkomstig de ingezonden tekening
- 4°. dat de bovenkant van den vloer der woonvertrekken minstens M. boven den beganen buitengrand of boven de voorlans liggende wordt gelegd;
- 5°. dat het gebouw, gemeten van uit den aangrenzenden beganen buitengrand tot aan de kroonlijst, gootlijst, attiek of balustrade of tot de halve hoogte van den top van den naar de straat gekeerden puintgevel niet hooger dan 15 Meter wordt ongetrokken;

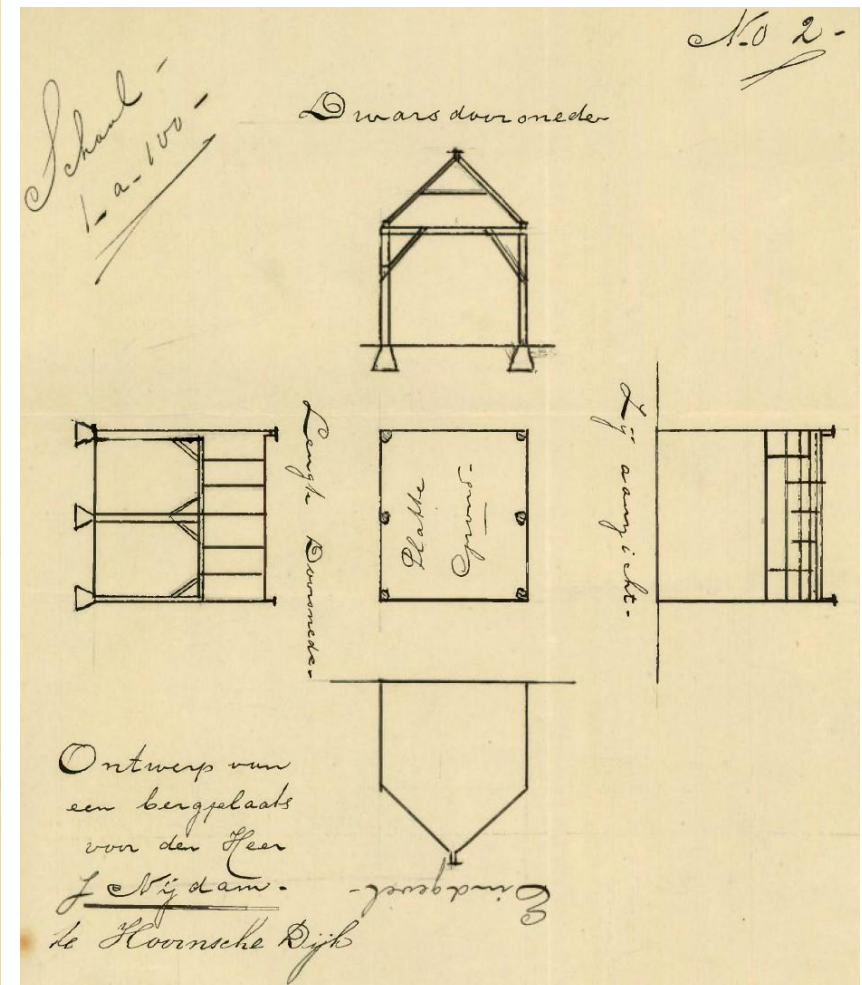
1909 nieuwe houten bergplaats

Burgemeester en Wethouders
der gemeente HAREN;

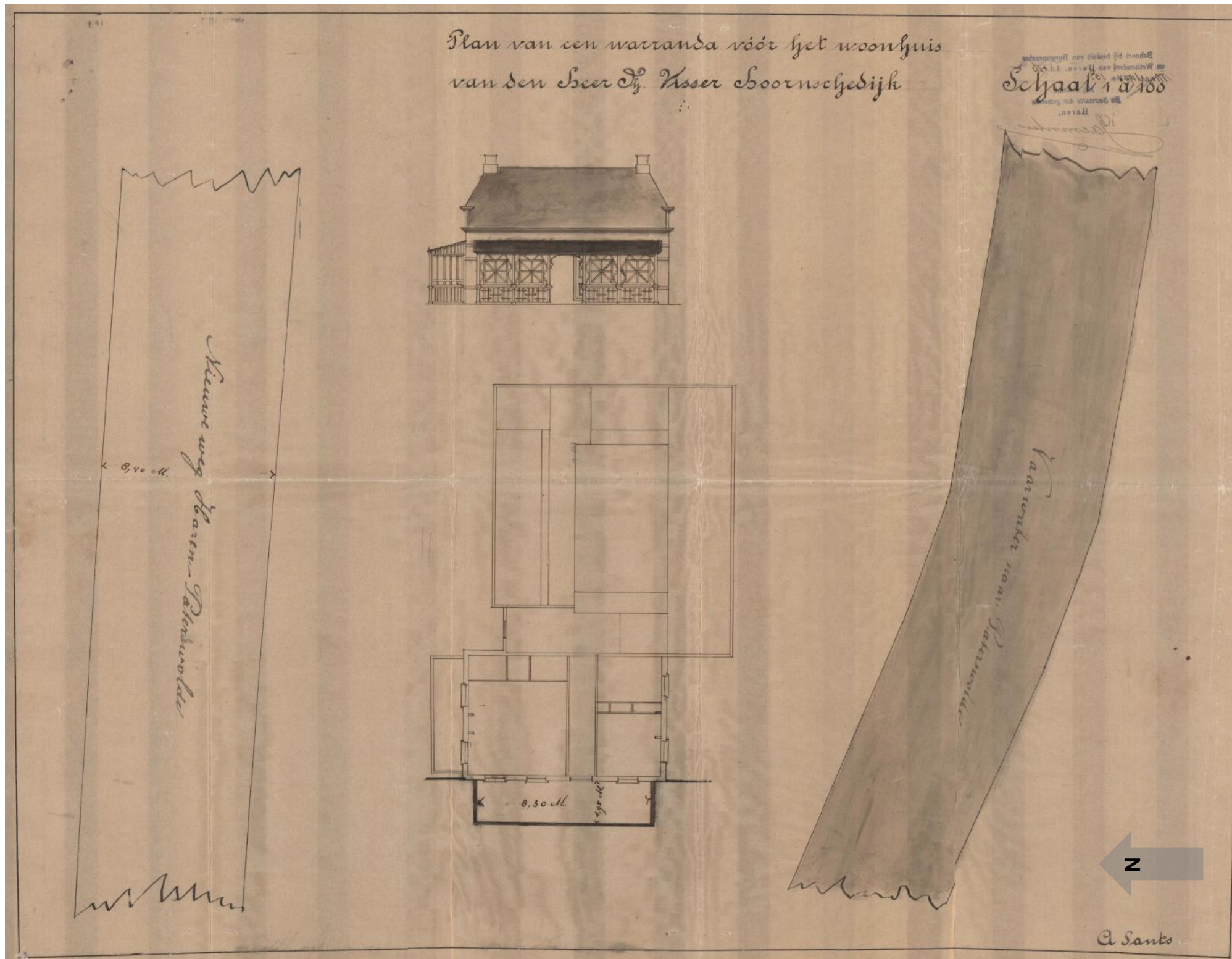
Gelezen eene aanvraag van *J. Nijdam*
wonende te *Haren*, daarbij overeenkomstig art. 57 der bouwver-
ordening der gemeente, onder overlegging van eene schetsteekening in dubbel, vergunning ver-
zoekende tot het stichten van *een houten schuurtje*,
op het perceel, kadastraal bekend gemeente Haren, sectie *I* no. *1178*, gelegen te
Haren, bestemd tot *bergplaats*.

Gelet op de desbetreffende artikelen van genoemde verordening;
Hebben goedgevonden aan de, *verzoeker en zijn rechtverkrijgenden* de gevraagde ver-
gunning tot stichting van *een houten schuurtje*
op bovengenoemd perceel te verlenen onder de volgende voorwaarden:
1. dat de voorgevel van het te stichten gebouw wordt geplaatst op een afstand
van minstens 5 meter ten oosten van het woonhuis
op bovengenoemd perceel.

1909, nieuwe houten bergplaats ten oosten van woning, door J. Nijdam

1910 nieuwe houten veranda

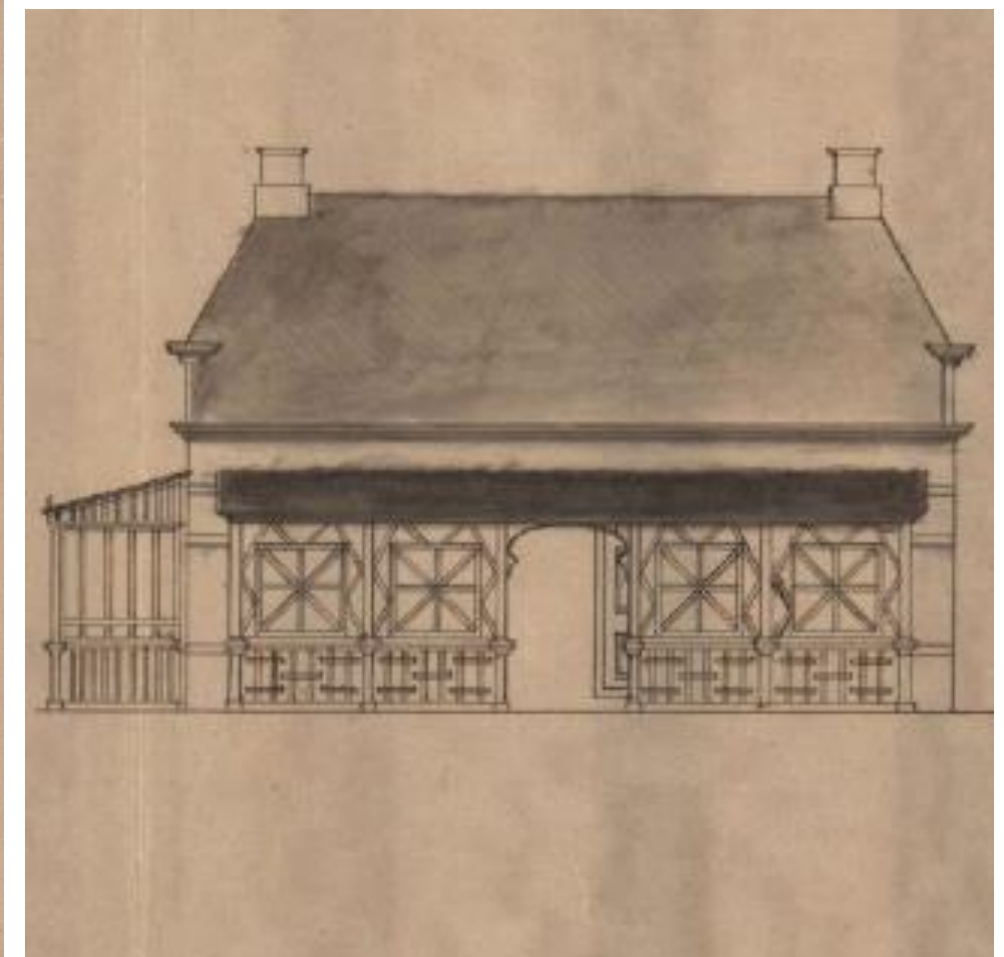

1910, plaatsen van nieuwe houten veranda tegen westzijde van bestaande woonhuis

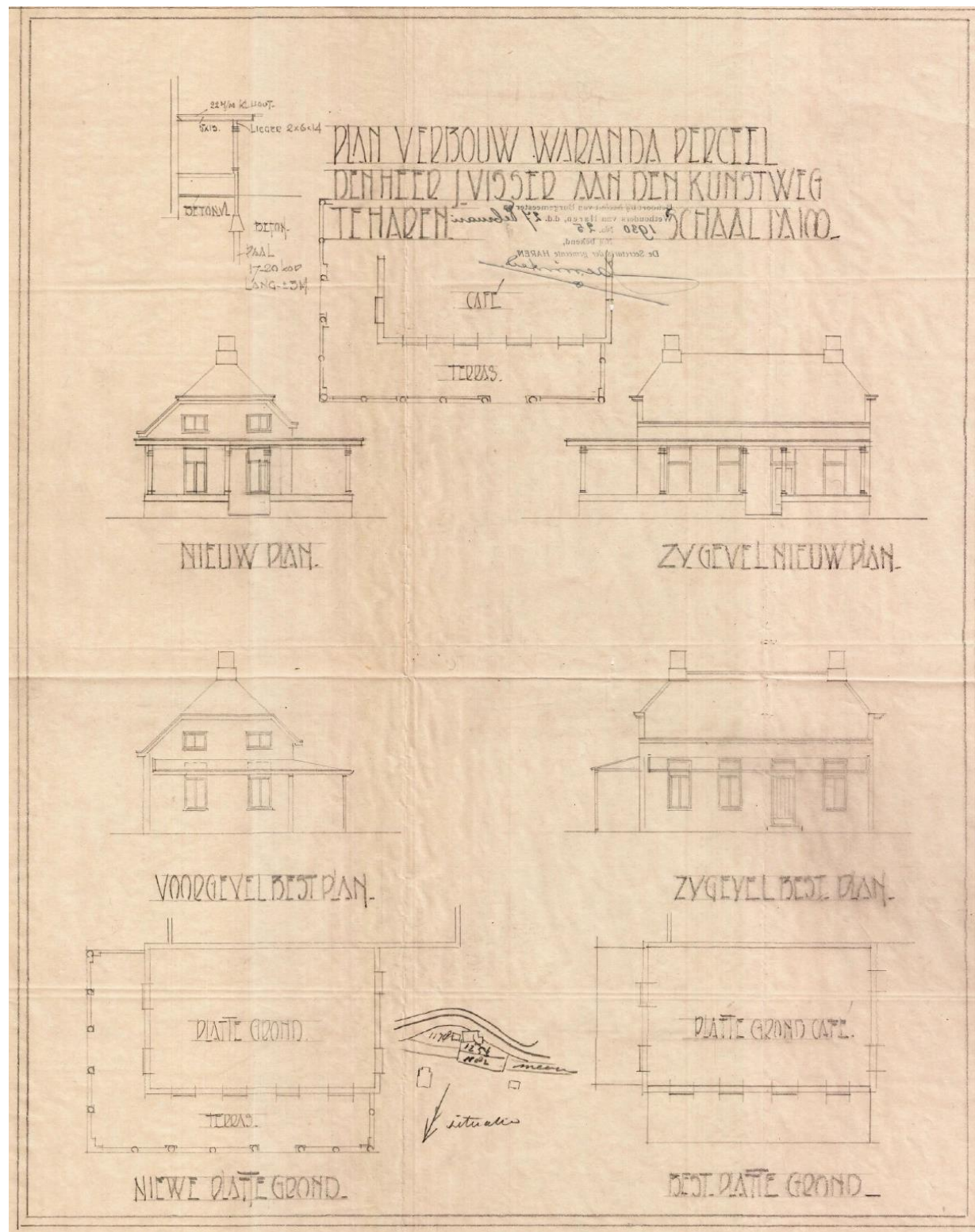
Mierweg 136, Haren
 Burgemeester en Wethouders
 der gemeente HAREN;

Gelezen eene aanvraag van *J. H. Visser*
 wonende te *Boornschedijk*, daarbij overeenkomstig art. 55 der verordening betreffende het bouwen van woningen, enz. in de gemeente Haren, onder overlegging van eene schetsteekening in dubbel, vergunning verzoekende tot het stichten van *een veranda* op het perceel, kadastraal bekend gemeente Haren, sectie *1256* no. *1257*, gelegen te *Boornschedijk*, bestemd tot *zitplaats*.

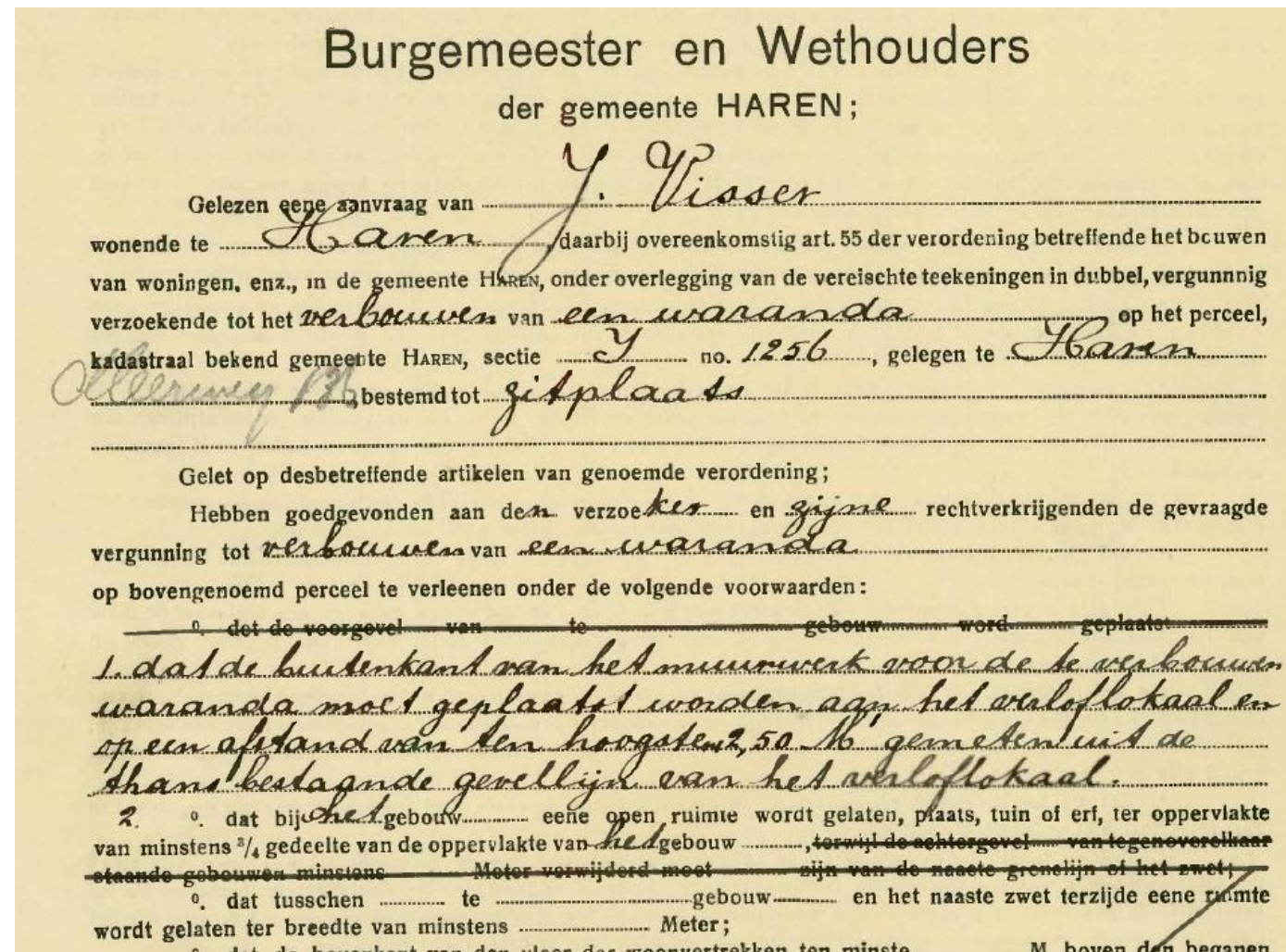
Gelet op de de desbetreffende artikelen van genoemde verordening;
 Hebben goedgevonden aan de *verzoeker* en *zijn* rechtverkrijgenden de gevraagde vergunning tot stichting van *een veranda*
 op bovengenoemd perceel te verlenen onder de volgende voorwaarden:
 1. dat de *voorgevel* van *te stichten gebouw* wordt geplaatst *tegen* *de westzijde van het bestaande woonhuis*, *op bovengenoemd perceel*, overeenkomstig *de ingezonden tekening*.

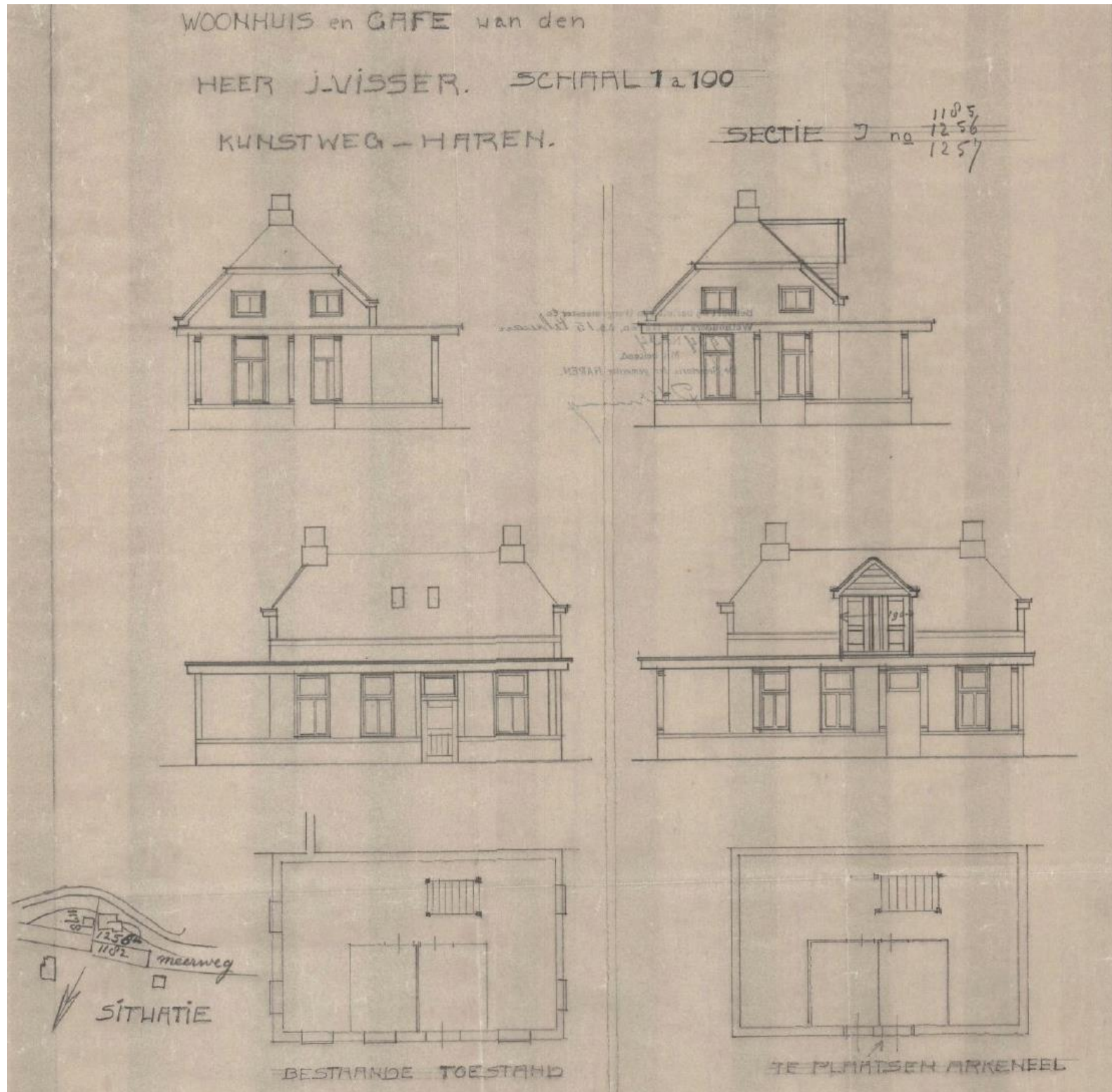
1930 verbouw veranda

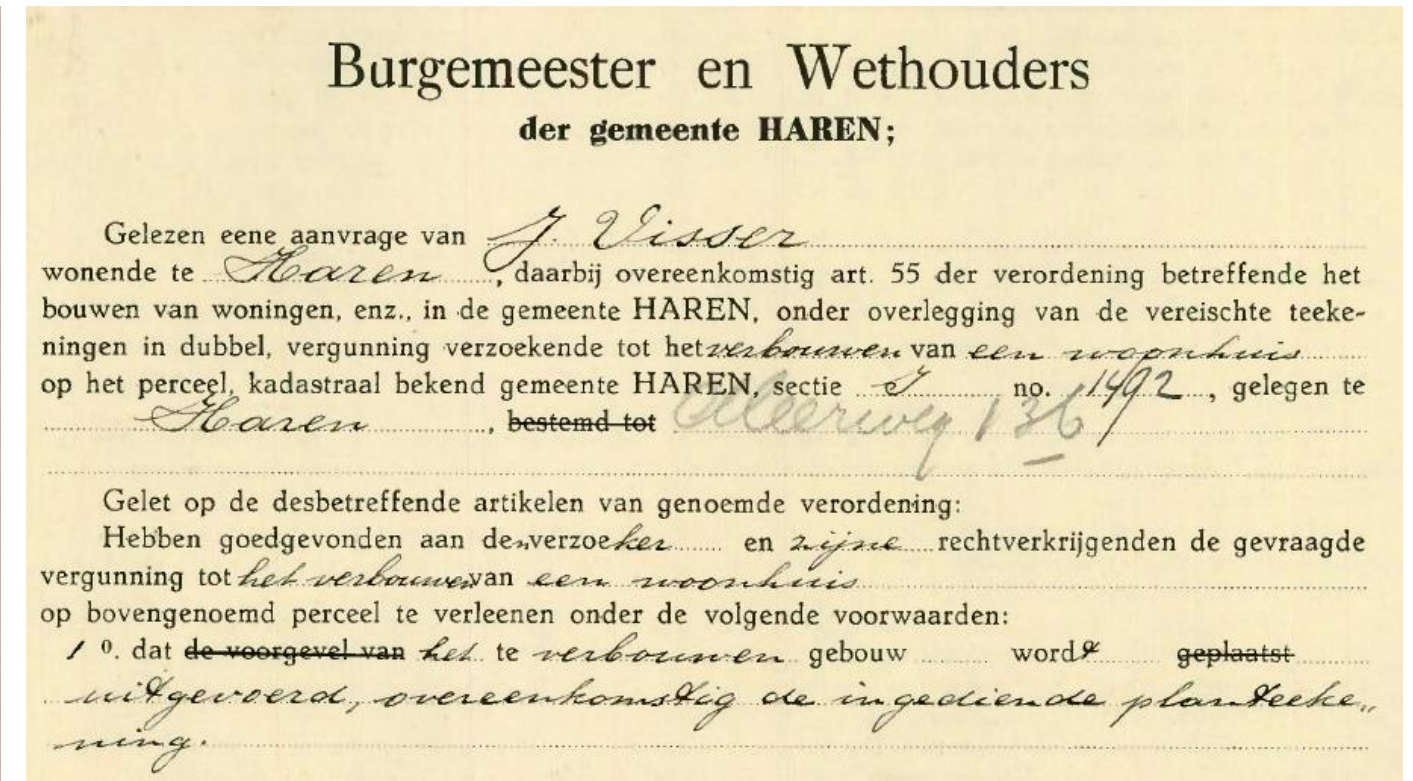
1930, verbouw van veranda, door J. Visser

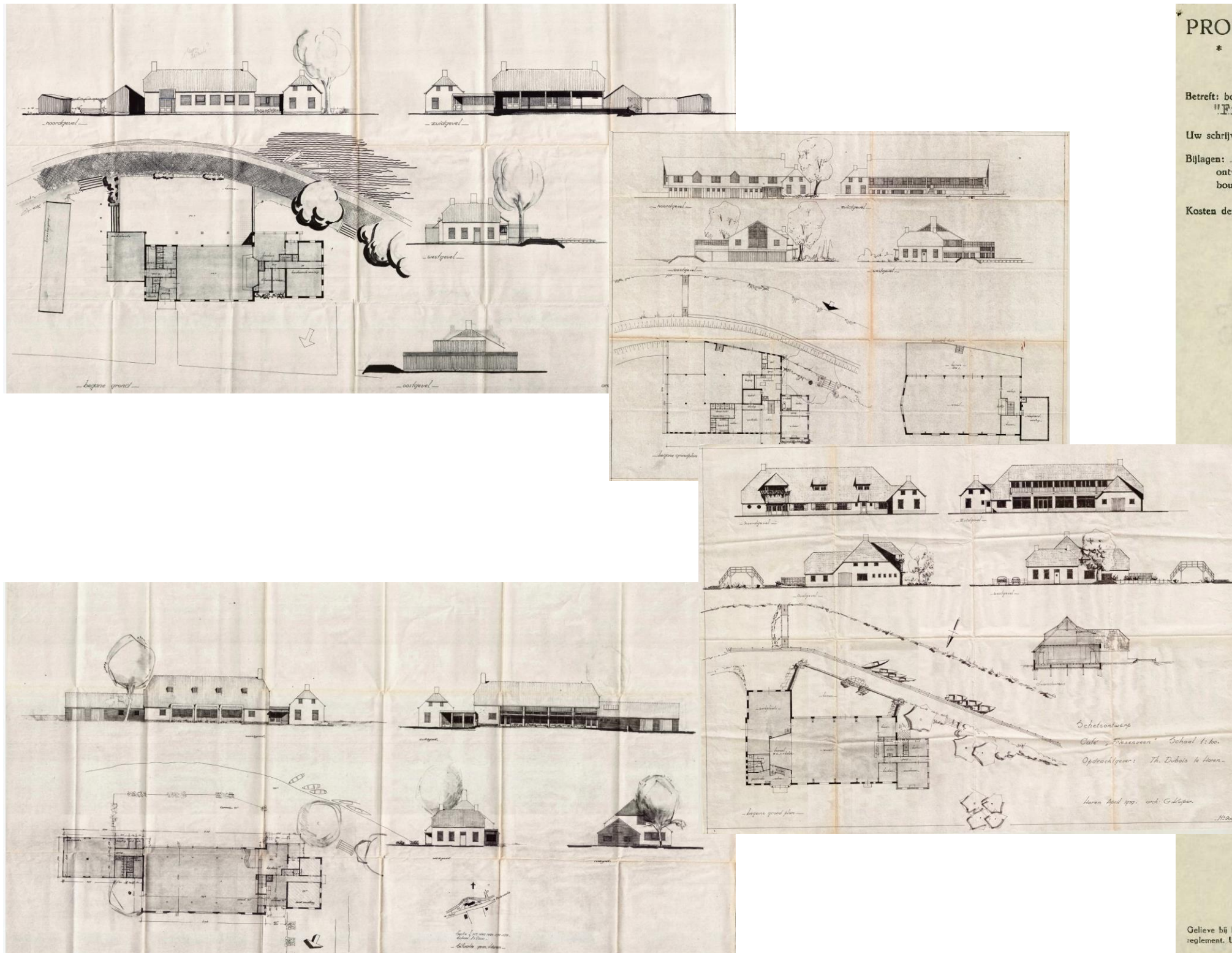
1934 plaatsen van arkeneel (dakkapel)

1934, plaatsen van arkeneel (dakkapel) in westelijk dakvlak, door J. Visser

1962 ontwerpschetsen

177051

PROVINCIALE GRONINGSE SCHOONHEIDSCOMMISSIE
* PROVINCIEHUIS - GRONINGEN *

Betreft: bouwplan nr. 425/1959
"Friezeveen" (Dubois) Meerweg.

Uw schrijven: d.d. 14-9-59

Bijlagen: 1. vout van in 2. vout
ontvangen stukken, bovengenoemd
bouwplan betreffende.

Kosten dezes: f. 50,--

Gemeente HAREN
De Heren Burgemeester en Wethouders
der gemeente
HAREN.

Groningen, 19 september 1959.

Naar aanleiding van het ons officieel toegestuurde bouwplan "Friezeveen" meent de schoonheidscommissie U allereerst voor te moeten leggen dat het thans ter beoordeling gestelde plan aanmerkelijk beter is dan het eerste schetsplan waarover mondeling contact is onderhouden. Terwijl toen sprake was van een bovenbouw en een onderbouw welke in het geheel niet bij elkaar pasten, is thans een veel duidelijker eenheid bereikt, al is deze naar het oordeel van de commissie met het volledige betonskelet rustiger, en daardoor bevredigender dan de daarna getekende perspectief-varianten. Niettemin is er alle reden geweest deze varianten op te zetten: de opgave om een grotere onderbouw en een kleinere bovenbouw te maken is niet tot een oplossing gebracht. De uitpuilende topgevel met scheve topgevel (hoe geforceerd moet daarbij de regenwaterafvoer verzorgd worden!) past allerminst bij het verder aangehouden gedeelte.

De samenvoeging van de nieuwbouw en het bestaande gedeelte acht de commissie een knellend bezwaar. Juist ten aanzien van dit en dergelijke punten is ook geen enkele vooruitgang te boeken vergeleken bij het oudere schetsplan. Hier zou een lossere groepering, dus een betrekken van een grotere zelfstandigheid der bouwdeelen of een vollediger opnemen van het oude in het nieuwe, naar de mening van de commissie de enige mogelijkheid vormen om tot een bevredigende oplossing te kunnen komen.

De samenhang van zaal en terras, en van terras en dijkje is onvoldoende gezien. Hier is noch een soepel samengaan, noch een duidelijk stellen van zelfstandigheden en tussenvoegingen. Voorts doet men goed zich te realiseren dat vanuit de zaal het uitzicht bij enige bezetting van het terras geblokkeerd zou zijn. Ook mag aangenomen worden dat van een waterschap geen medewerking te verwachten is bij de realisatie van plannen als de onderhavige, wanneer men op de ontworpen wijze zelfs met een bijkeuken in het dijkkorpus denkt te bouwen.

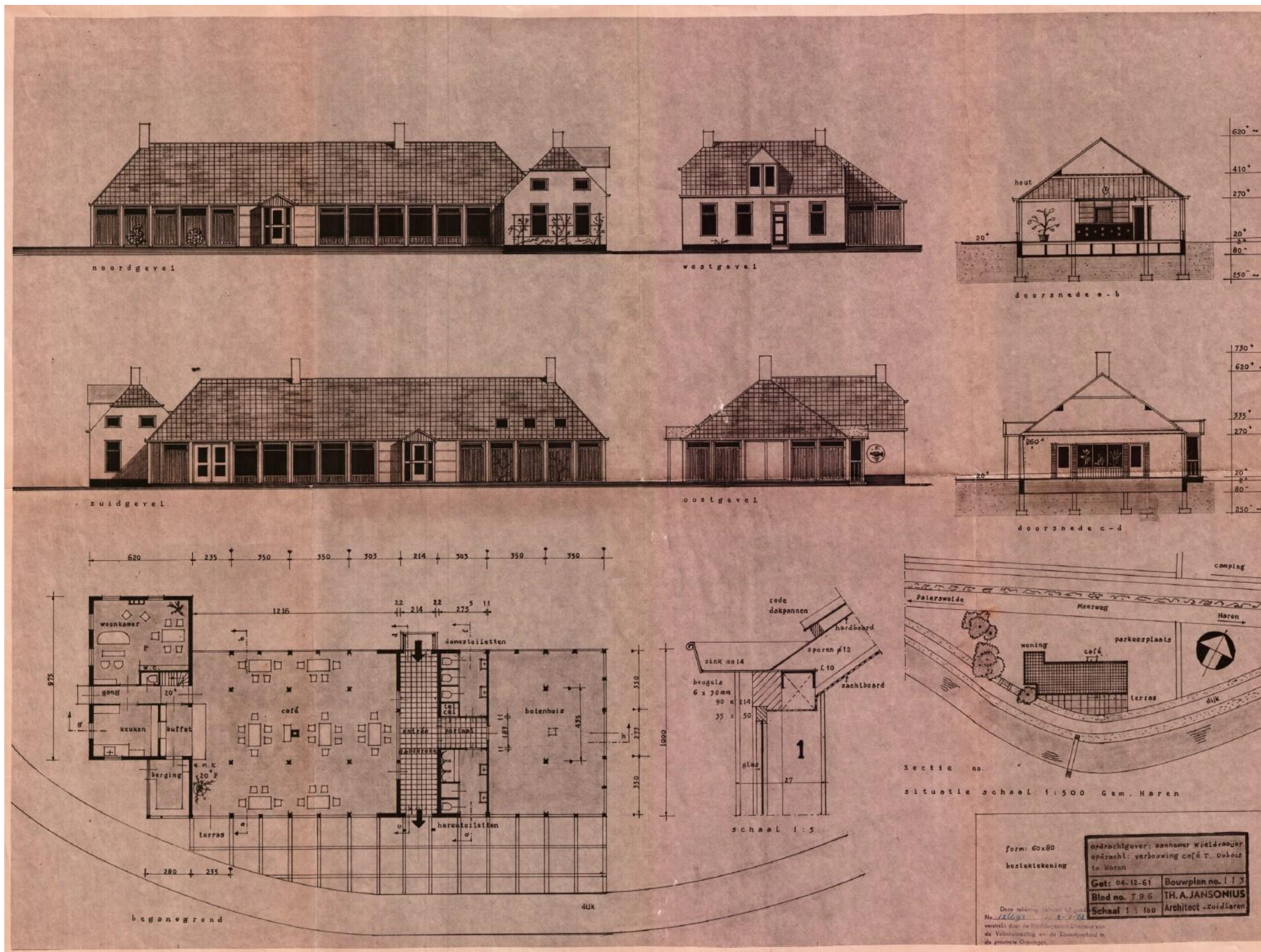
Hoewel de commissie waardering heeft voor het duidelijke kwaliteitsverschil tussen het schetsplan en het officieel ingediende plan, meent de commissie U toch niet alleen voor te moeten leggen dat het onderhavige plan niet aan de ter plaatse te stellen welstandseisen voldoet, maar dat uit diverse punten toch blijkt dat de ingeschakelde ontwerper niet in staat geacht moet worden een dergelijke opgaaf op zo'n belangrijke plaats tot een goed einde te brengen.

z

Gelieve bij beantwoording onderwerp met nummering en datum te vermelden. - Indien kosten in rekening zijn gebracht, is dit geschied volgens artikel 15 van het reglement. U gelieve deze kosten vóór de 15de van de volgende maand te doen storten op de postrekening van de Secrerinnings van de commissie: nr. 39940

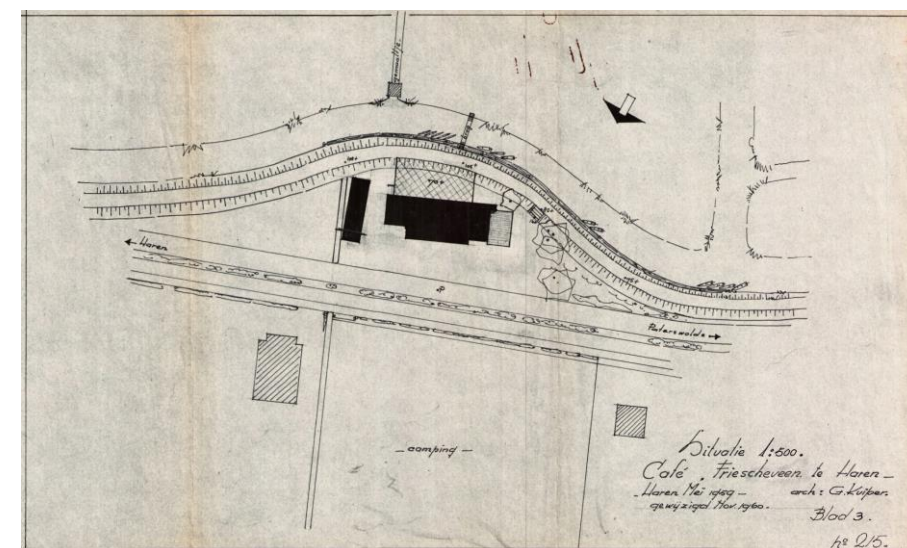
1962, verbouwen en vergroten van café met woonhuis en werkplaats, door T. Dubois

1962 verbouwen en vergroten van café met woonhuis en werkplaats

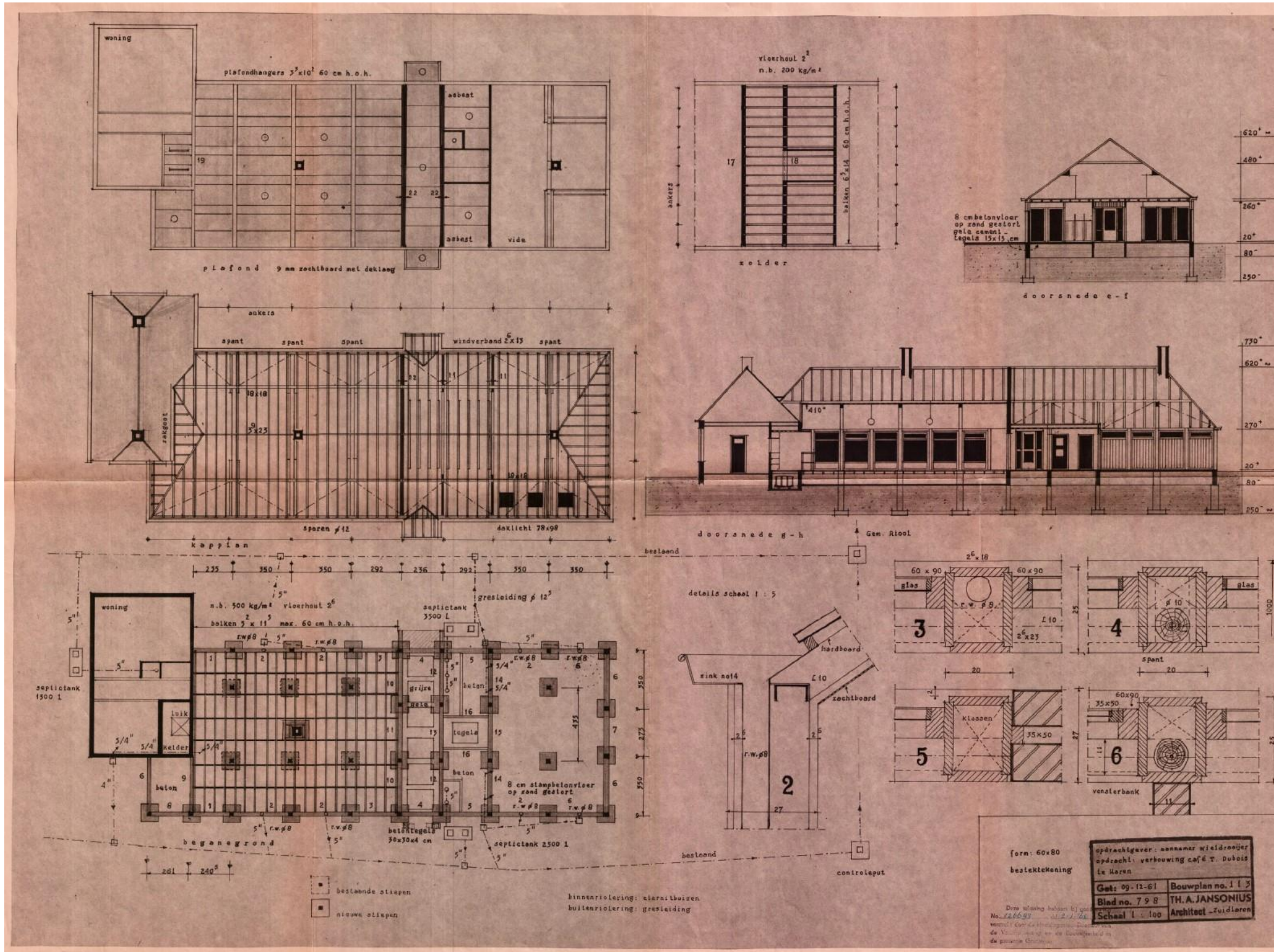

1962, verbouwen en vergroten van café met woonhuis en werkplaats, door T. Dubois

Burgemeester en wethouders der gemeente Haren:
 gezien de aanvraag, d.d. 15 december 1961
 van T. Dubois, Meerweg 136
 te Haren
 om vergunning tot het verbouwen en vergroten van een café met woonhuis en werkplaats
 op de percelen kadastraal bekend gemeente Haren, sectie I,
 nummers 1178, 1179, gelegen aan de Meerweg nr. 136 en 1492
 te Haren
 gelet op artikel 6, eerste lid, sub a, der Woningwet:
BESLUITEN:
 1. aan T. Dubois,
 voornoemd, en zijn ~~zoon~~ rechtverkrijgenden, hierbij vergunning te verlenen tot het verbouwen en vergroten van een café met woonhuis en werkplaats
 op bovengenoemd perceel, overeenkomstig de bij deze vergunning behorende gewaarmerkte drie tekening(en) met de daarop aangebrachte wijzigingen en met inachtneming van de bepalingen der bouwverordening deze gemeente en de bepalingen van het Besluit Uniforme Bouwvoorschriften (Stbl. 1956, nr. 321);
~~2. xxxxxxxxxxxxxxxxx voor de kosten van de werken.~~

1962 verbouwen en vergroten van café met woonhuis en werkplaats

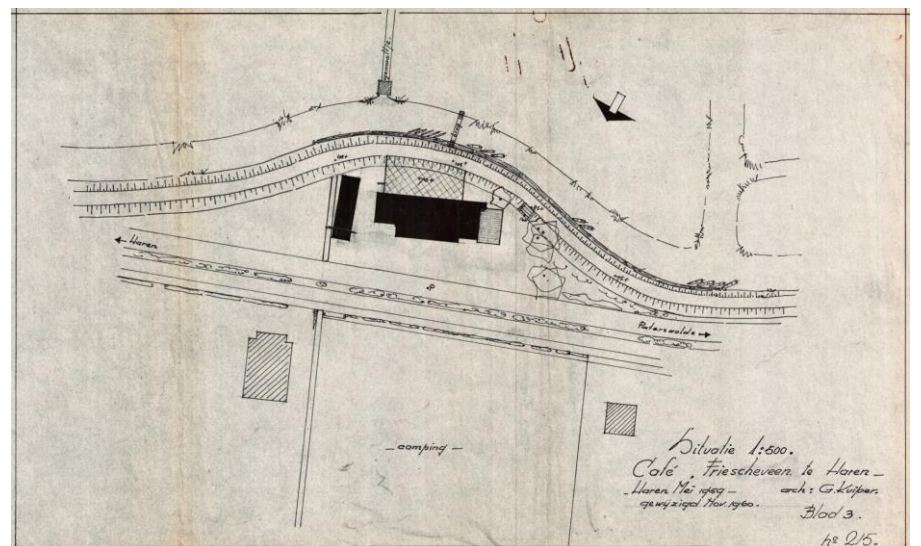
Burgemeester en wethouders der gemeente Haren:
 gezien de aanvraag, d.d. 15 december 1961
 van T. Dubois, Meerweg 136
 te Haren
 om vergunning tot het verbouwen en vergroten van een café met woonhuis en werkplaats
 op de percelen kadastraal bekend gemeente Haren, sectie I,
 nummers 1178, 1179, gelegen aan de Meerweg nr. 136 en 1492
 te Haren

gelet op artikel 6, eerste lid, sub a, der Woningwet:

BESLUITEN:

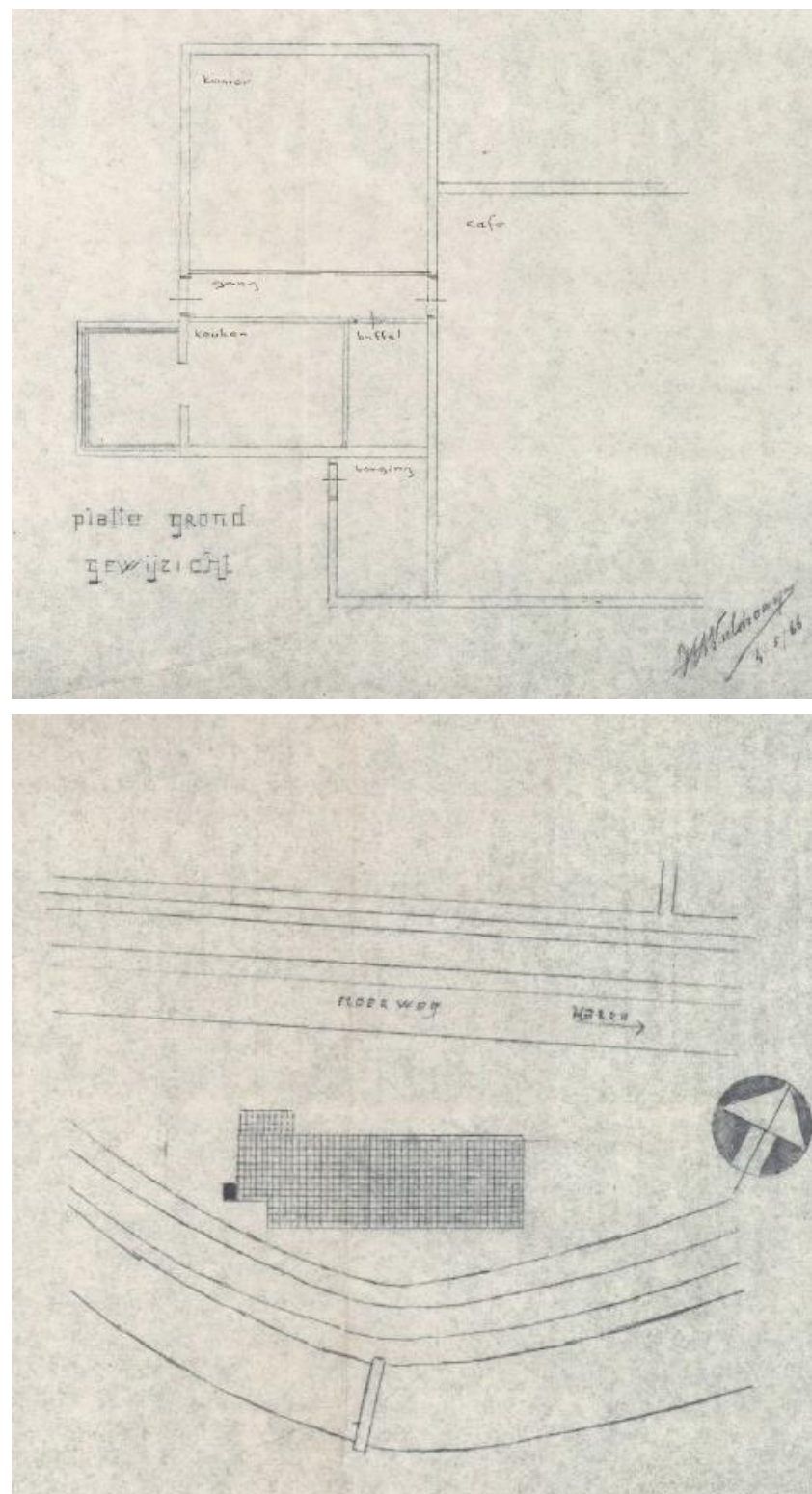
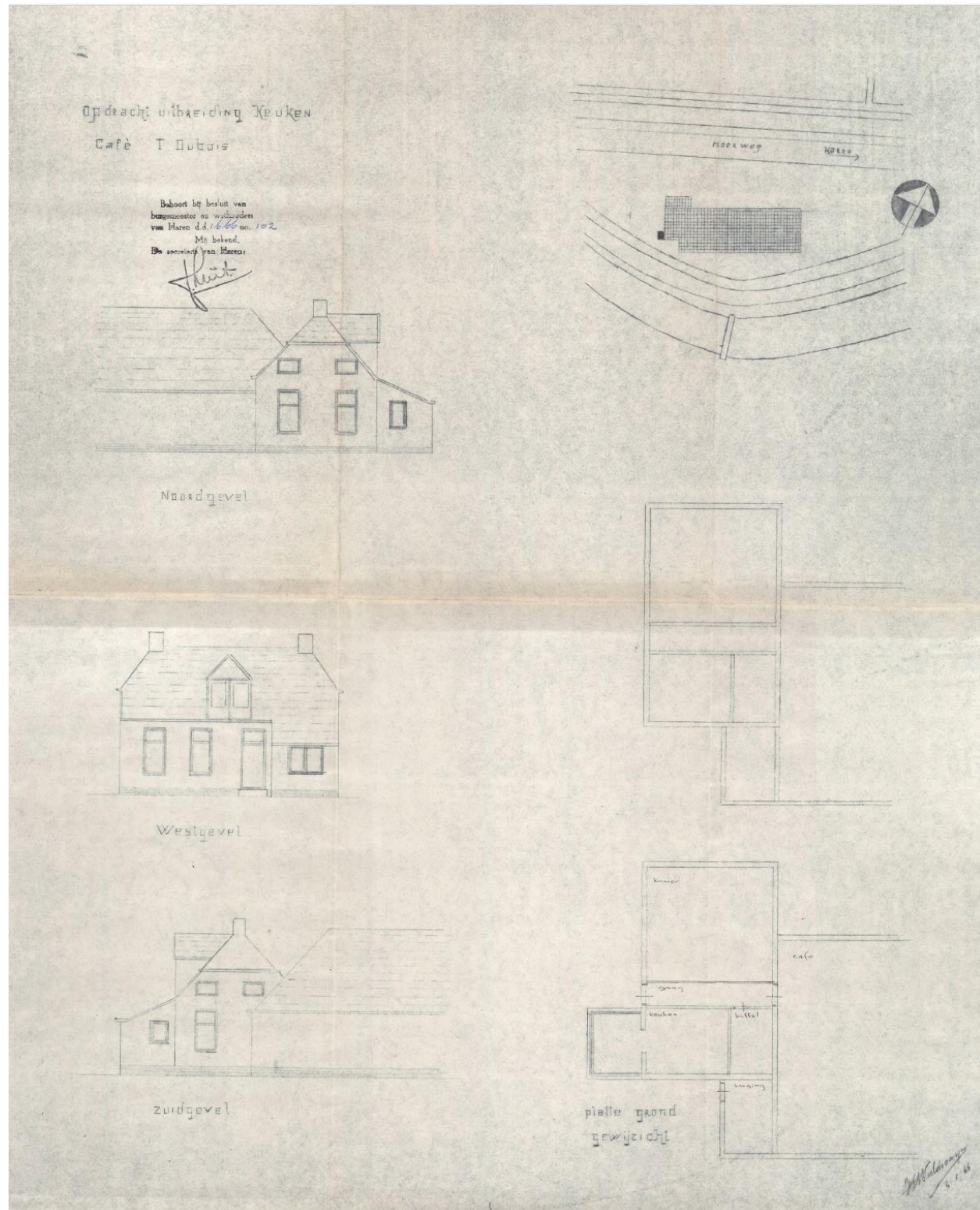
1. aan T. Dubois,
 voornoemd, en zijn ~~erf~~ rechtverkrijgenden, hierbij vergunning te verlenen tot het verbouwen en vergroten van een café met woonhuis en werkplaats
 op bovengenoemd perceel, overeenkomstig de bij deze vergunning behorende gewaarmerkte drie tekening(en) met de daarop aangebrachte wijzigingen en met inachtname van de bepalingen der bouwverordening dezer gemeente en de bepalingen van het Besluit Uniforme Bouwvoorschriften (Stbl. 1956, nr. 321);

~~2. De afmetingen van de voorgevel van de kapdecker~~

1962, verbouwen en vergroten van café met woonhuis en werkplaats, door T. Dubois

1966 uitbreiden van café-restaurant

BOUWVERGUNNING No. 102,

Burgemeester en wethouders der gemeente Haren;
 gezien de aanvraag, gedateerd 6 mei 1966
 van Th. Dubois, Meerweg 136
 te Haren,
 om vergunning tot het uitbreiden van een café-restaurant

op het perceel kadastraal bekend gemeente Haren, sectie I ,
 nummer 1492 , gelegen aan de Meerweg 136
 te Haren,

gelet op artikel 6, eerste lid, ⁴⁷ sub a, der Woningwet;

BESLUITEN:

1. aan Th. Dubois
 voornoemd, en zijn (haar) rechtverkrijgenden, hierbij vergunning te verlenen tot
 het uitbreiden van een café-restaurant

op bovengenoemd perceel, overeenkomstig de bij deze vergunning behorende gewaarmerkte één teke-
 ning(en) met de daarop aangebrachte wijzigingen en met inachtneming van de bepalingen der bouwveror-
 dening dezer gemeente en de bepalingen van het Besluit Uniforme Bouwvoorschriften (Stbl. '56, nr. 321);

2. vrijstelling te verlenen van het bepaalde in de na te noemen artikelen van de bouwverordening dezer
 gemeente: niet van toepassing,

1966, uitbreiding van café-restaurant, door T. Dubois

4. Beschrijving huidige toestand

ontwerp woonhuis

Het woonhuis heeft een langwerpige hoofdvolume en is voorzien van een schilddak met wolfseinden aan weerszijden. De dwarskap is gedekt met geglazuurde opnieuw verbeterde holle pannen. Het westelijke dakvlak is voorzien van een later geplaatst dakkapel met zadeldakje. De gevels zijn opgetrokken in rode bakstenen en later gekeimd. De noord-, oost- en westgevels zijn voorzien van speklagen. De vensters in de noord- en westgevels zijn allen voorzien van een getoogde hanenkam met een boogveld van siermetselwerk.

De noordgevel van het woonhuis is daarnaast voorzien van twee originele H-vensters op de begane grond en twee originele zaadvensters op de eerste verdieping. Verder is de noordgevel voorzien van gevelankers.

De oostgevel van het woonhuis is gesloten.

De zuidgevel van het woonhuis is voorzien van twee zaadvensters met strek.

De westgevel van het woonhuis is voorzien twee originele H-vensters en een entree deur. De later aangebouwde kiosk heeft een flauw hellend dak. De noordgevel van de kiosk voorzien van één venster, de zuidgevel heeft een dichtgezet venster en de westgevel een dubbel venster.

Het woonhuis heeft van oorsprong de entree in de westgevel. De entreehal op de begane grond scheidt de woonkamer met de keuken. Aan het einde van de gang bevindt zich oorspronkelijk de ingang naar het karnhuis en de boerderijschuur, sinds de jaren 60 dient dit als toegang naar het café. De eerste verdieping bestaat uit drie kamers en een dakkapel.

ontwerp schuur met café en boothuis

De schuur heeft een langwerpige hoofdvolume en is voorzien van een schilddak. De langskap is gedekt met rode oude holle pannen. Op de nok staat een bakstenen schoorsteen. De gevels van de schuur bestaan uit een ritmische gevelverdeling door middel van met hout beklede kolommen. De gevelonderdelen van het café-gedeelte bestaan uit kolommen met daartussen grote glasoppervlakten en een niet-originele rabathouten borstwering. De gevelonderdelen van het boothuis bestaan uit kolommen met daartussen niet-originele houten rabatdelen. Het metselwerk bij de entreepartijen is gekeimd.

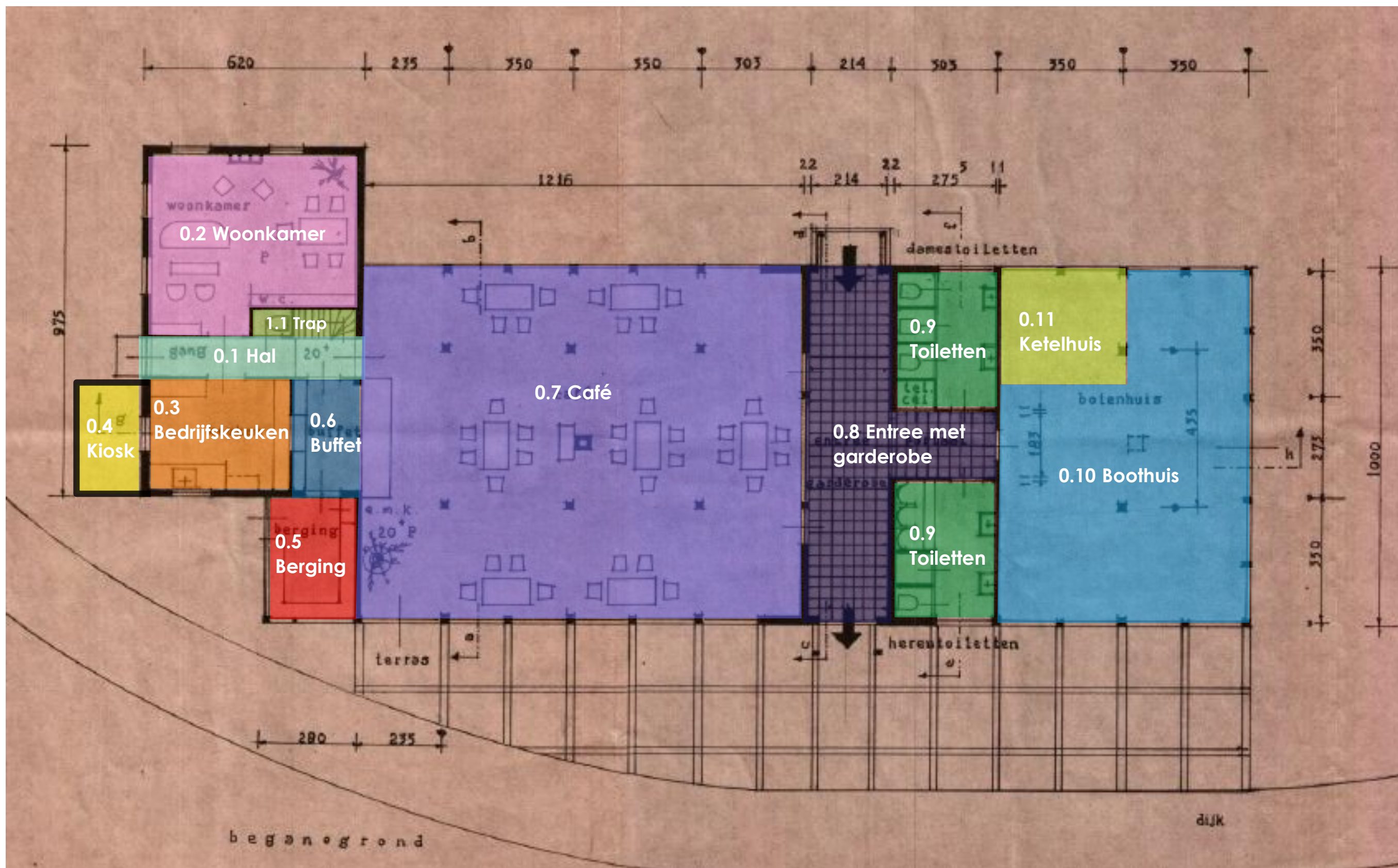
De noordgevel van de schuur is daarnaast voorzien van een uitstekende entreepartij met een zadeldakje. De entree deur is voorzien van gegraveerd glas met daarop een illustratie én de tekst 'Café Friescheveen'.

De oostgevel heeft een dubbele deur naar het boothuis.

De zuidgevel is gespiegeld ten opzichte van de noordgevel. Ook hier is de gevel voorzien van een entree deur met gegraveerd glas, ditmaal zonder uitstekend portiekje.

De westgevel is voorzien van een uitbouw met een plat dak. De zuidgevel hiervan heeft een klein hoog venster. De westgevel is voorzien van een buitendeur en een klein hoog venster.

De plattegrond van de schuur met café en woonhuis is sinds de jaren 60 nauwelijks veranderd. De gebinten in het café zijn bestaand en komen uit de schuur die hiervoor aanwezig was. Verder is het interieur een keer gemoderniseerd.

Plattegrond begane grond (1962) met uitbouw van 1966

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR WOONHUIS

Dak

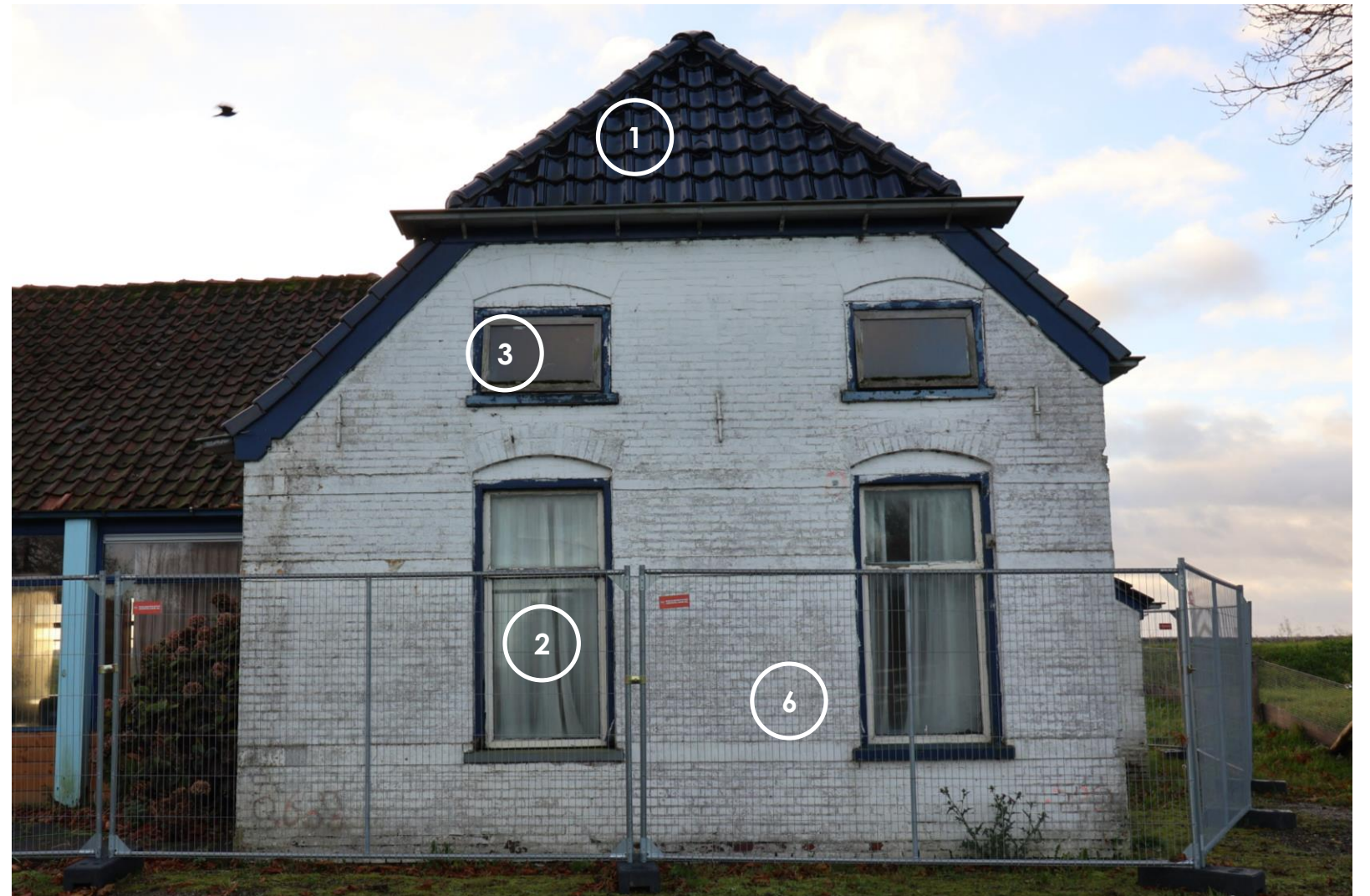
Historische, architectonische elementen:

- Schilddak met aan weerszijden wolfseinden (hoofdvolume), met uitzondering van de latere toevoegingen als het arkeneel en de kiosk (1)

Noordgevel

Historische, architectonische elementen:

- H-vensters (2)
- zaadvensters (3)
- getoogde hanenkam boven de vensters met aanzet- en sluitstenen (4)
- boogveld met siermetselwerk (5)
- speklagen in metselwerk (6)
- gevelankers (7)

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR WOONHUIS

Westgevel

Historische, architectonische elementen:

- H-vensters (8)
- getoogde hanenkam boven de venster, met aanzetstenen en sluitsteen (9)
- boogveld met siermetselwerk (10)
- speklagen in metselwerk (11)
- originele gevelindeling, met uitzondering van de uitbouw (rechts) (12)

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR WOONHUIS

Zuidgevel

Historische, architectonische elementen:

- zaadvensters met strek (13)

Oostgevel

Historische, architectonische elementen:

- speklagen in metselwerk (14)

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR WOONHUIS

Begane grond

0.1 Hal

0.2 Woonkamer

Historische, architectonische elementen:

- oorspronkelijke plattegrondindeling, met centrale hal (1907)
- rookkanaal op oorspronkelijke plek (1907), schouw later gewijzigd

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR WOONHUIS

Begane grond

0.3 Bedrijfskeuken

0.4 Kiosk

0.5 Berging

Historische, architectonische elementen:

- in de zuidgevel is nog een zaadvenster met hanenkam zichtbaar

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR WOONHUIS

Eerste verdieping

1.1 Trap

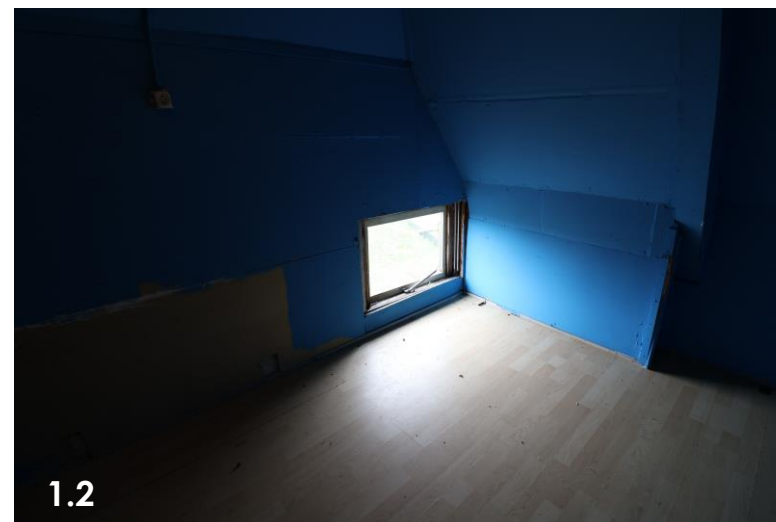
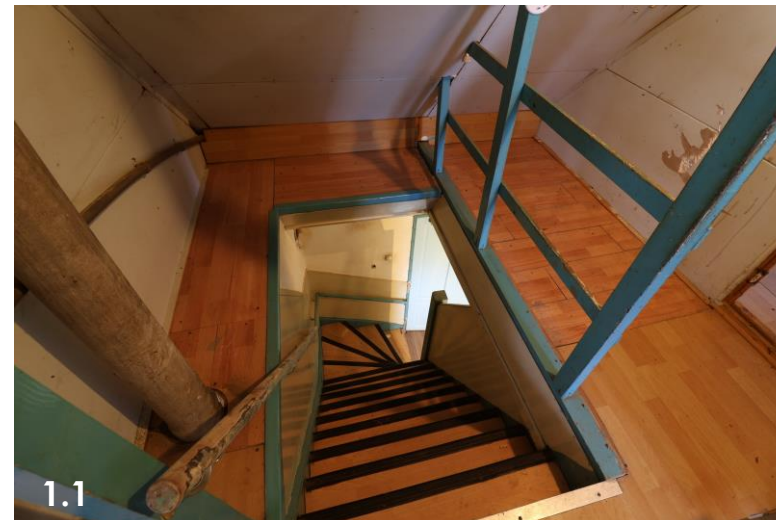
1.2 Voorzijde ruimte (noord)

1.3 Arkeneel/dakkapel

1.4 Achterzijde ruimte (zuid)

Historische, architectonische elementen:

- de zaadvensters

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

Dak

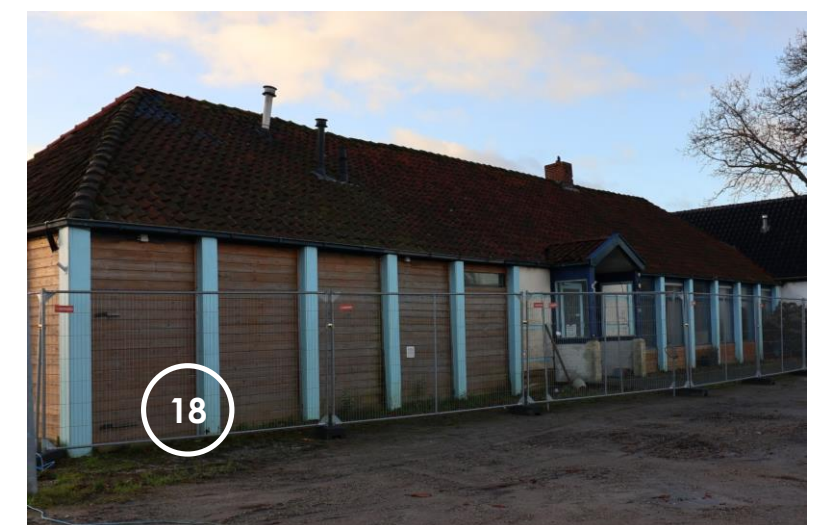
Architectonische elementen:

- schilddak, gedekt met Oude Holle pannen (15)

Noordgevel

Architectonische elementen:

- hoofdvorm, gebaseerd op boerderijschuur (16)
- functionalistische gevel, met kolommen (17)
- flexibele vulling tussen de kolommen (18)
- portiekje met entree deur met 'cafe' Friescheveen' (19)

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

Westgevel

Architectonische elementen:

- n.v.t.

Zuidgevel

Architectonische elementen:

- hoofdvorm, gebaseerd op boerderijschuur (16)
- functionalistische gevel, met kolommen (17)
- flexibele vulling tussen de kolommen (18)

beschrijving huidige toestand

EXTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

Oostgevel

Architectonische elementen:

- hoofdvorm, gebaseerd op boerderijschuur (16)
- functionalistische gevel, met kolommen (17)
- flexibele vulling tussen de kolommen (18)

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

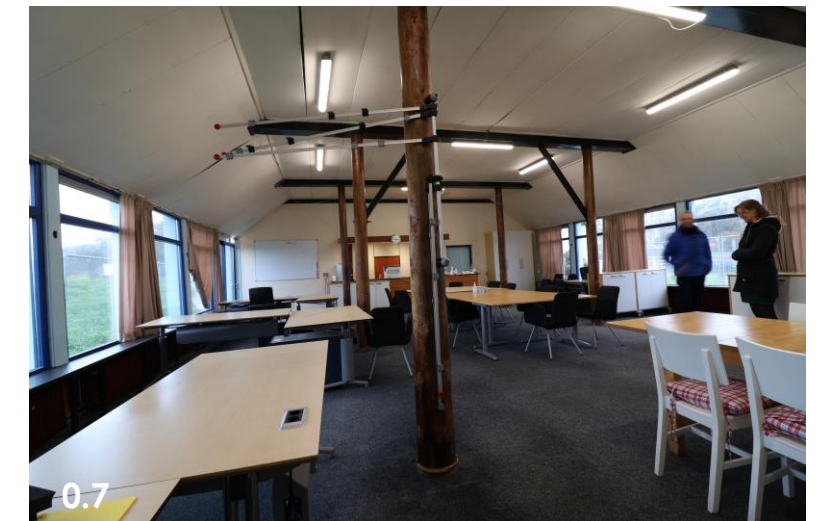
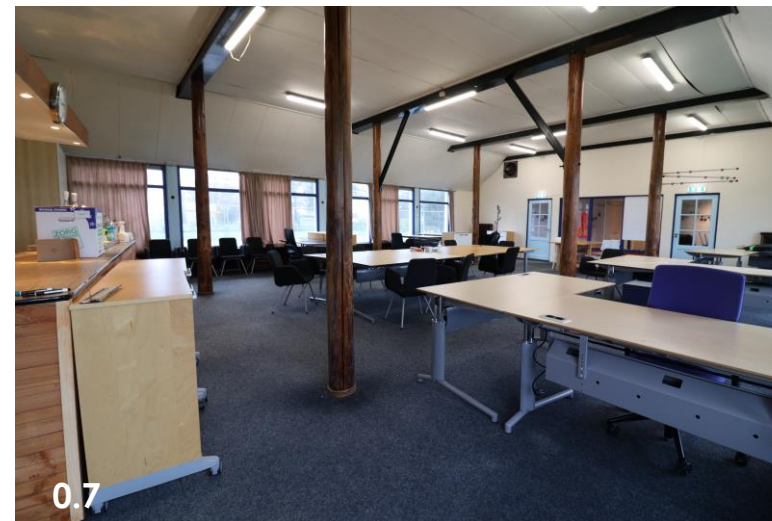
Begane grond

0.6 Buffet

0.7 Café

Historische, architectonische elementen:

- bestaande stiepen van oorspronkelijke schuur

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

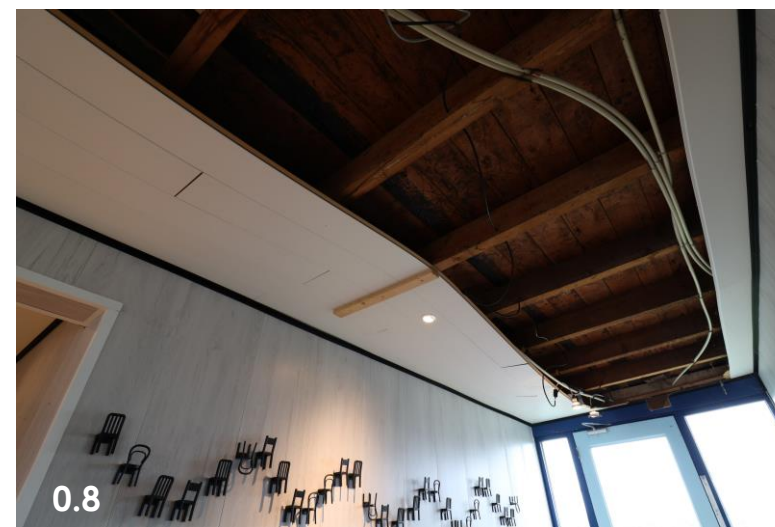
Begane grond

0.8 Entree met garderobe

0.9 Toiletten

Historische, architectonische elementen:

- bestaande brandscheidende muur tussen café en garderobe

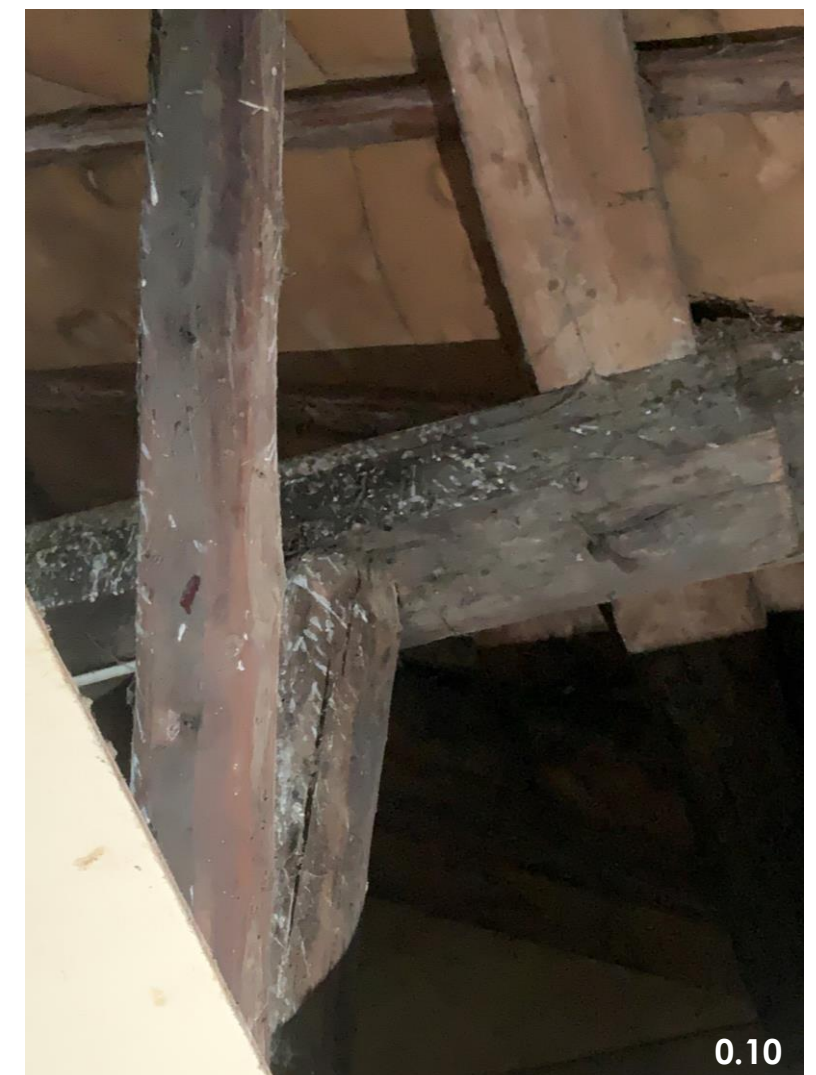
beschrijving huidige toestand

INTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

Begane grond

0.10 Boothuis

0.11 Ketelhuis

beschrijving huidige toestand

INTERIEUR SCHUUR / HORECA GELEGENHEID

Begane grond

1.5 Zolder boven boothuis

1.6 Zolder boven café

5. Waardstelling

Aan de hand van dit onderzoek is de stedenbouwkundige context, gebruiksgeschiedenis en bouwgeschiedenis van het voormalige café Friescheveen aan de Meerweg 136 te Haren inzichtelijk gemaakt. Op basis van deze uitkomsten is een waardering opgesteld. Deze waardering volgt de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek (2009), opgesteld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Stichting Bouwhistorie Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Atelier Rijksbouwmeester en de Rijksgebouwendienst.

De waardering houdt rekening met de ouderdom, gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid van het gebouw en de verschillende aangetroffen onderdelen. De omschrijving vormt een bredere context en volgt de volgende ondersteunende deelwaarden als algemene historische waarden, ensemble- (samenhang) en stedenbouwkundige waarden, architectuurhistorische en bouwhistorische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie.

Deze gaan uit van drie categorieën van waarden: **hoge monumentwaarden (blauw)**, **positieve monumentwaarden (groen)** en **indifferente monumentwaarden (geel)**.

Een cultuurhistorische waardenstelling is geen dictaat. Naarmate cultuurhistorische waarden hoger zijn, zal men wél met meer kracht van argumentatie – mede vanuit andere overwegingen – moeten verdedigen dat men ze wilt aantasten.

De waardenstelling bestaat uit een tekst en de waardenstellingsrepresentatietekeningen. De tekst is van belang om immateriële waarden of herinneringswaarden aan te kunnen geven.

waardering

Het voormalige café Friescheveen is van algemeen belang:

- **vanwege de cultuurhistorische waarde:**

- als onderdeel van het recreatiegebied het Paterswoldsemeer
- als onderdeel van de ontwikkelingsgeschiedenis van het Paterswoldsemeer

- **vanwege de ensemble- en stedenbouwkundige waarde:**

- op de grens van de provincies Groningen en Drenthe
- én op de grens tussen het watersysteem van Waterschap Noorderzijlvest (ten noorden van de Meerweg) en Hunze en Aa's (ten zuiden van de Meerweg)
- én op de grens van de deelgebieden Gorecht en Noordenveld
- als onderdeel van de ontwikkelingsgeschiedenis van de Meerweg en dit deel van het Paterswoldsemeergebied

- **vanwege de architectuur- en bouwhistorische waarde:**

- als één van de weinig overgebleven bebouwing rondom 1900.
- als voorbeeld van het functionalisme in de jaren 60

- **vanwege de gebruikshistorie:**

- Als recreatiebedrijf met bootverhuur en café, dat in 1907 is ontstaan als reactie op de bezoekers die kwamen recreëren rondom het Paterswoldsemeer

- **vanwege de herinneringswaarde:**

- aan een periode als recreatie- en horecabedrijf met betekenis voor het gebied

waardestelling

Hoge monumentwaarde (blauw)

Onderdelen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object hebben een hoge monumentwaarde. Dit zijn:

- de hoofdvorm van het woonhuis
- de gevels van het woonhuis, inclusief de decoratieve elementen onder de keimlaag
- de kozijnen in de hoofdvorm het woonhuis
- het rookkanaal in de noordgevel
- de oorspronkelijke plattegrondindeling van het woonhuis, met centrale hal
- de gebinten in de schuur van voor 1960
- de Oude Holle pannen op de schuur

Positieve monumentwaarde (groen)

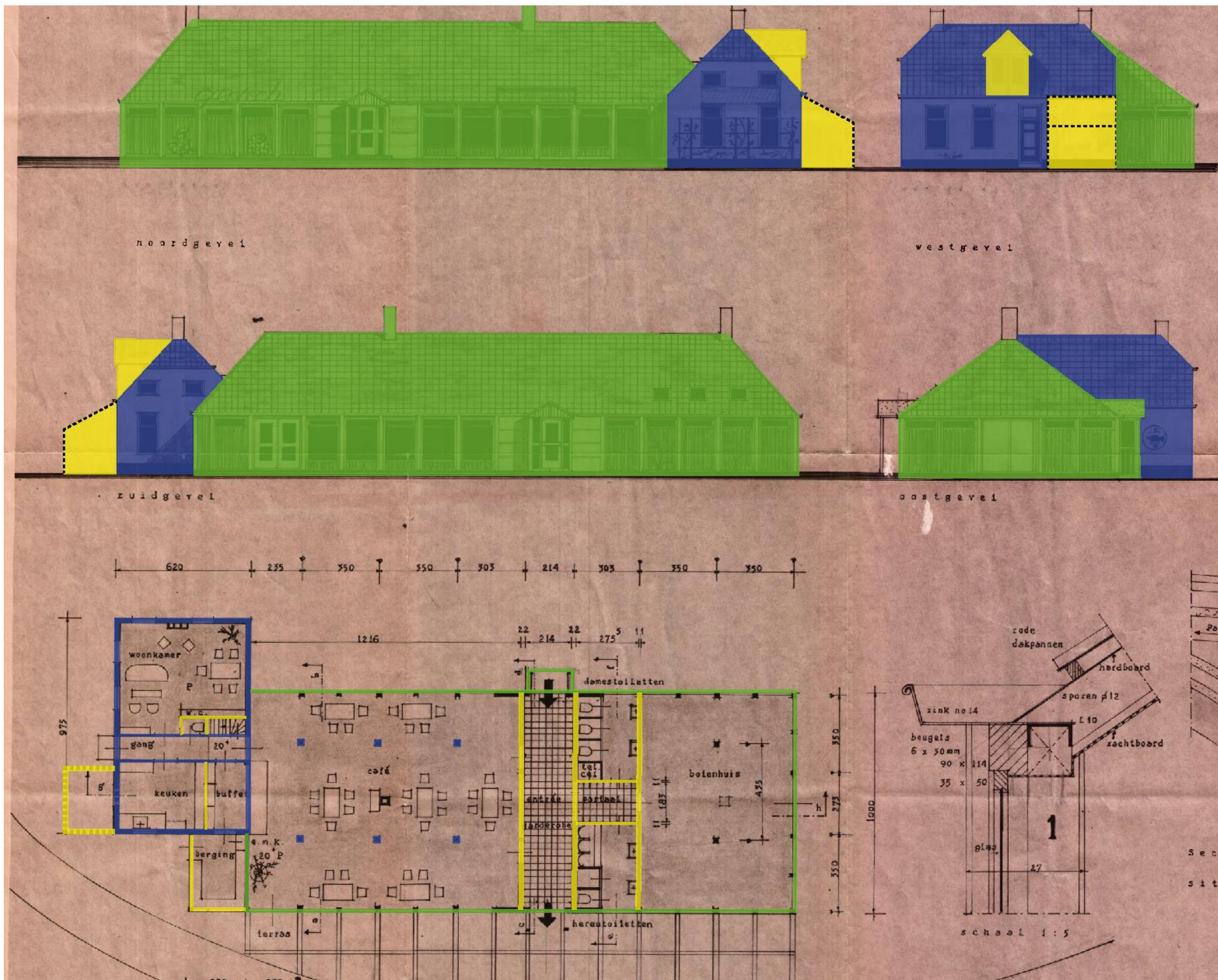
Onderdelen die van ondersteunend zijn voor de structuur en/of betekenis van het object hebben een positieve monumentwaarde. Dit zijn:

- de hoofdvorm van de schuur, gebaseerd op een boerderijschuur
- functionalistische jaren 60 gevel, met kolommen en flexibele vulling

Indifferente monumentwaarde (geel)

Onderdelen die van relatief weinig belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object. Dit zijn:

- de later toegevoegde dakkapel
- de later toegevoegde berging
- de later toegevoegde kiosk
- de later toegevoegde wanden en deuren in het woonhuis
- het interieur van zowel het woonhuis als de schuur

- Hoge monumentwaarde
- Positieve monumentwaarde
- Indifferente monumentwaarde

Waardestellingstekening

6. Aanbevelingen

aanbevelingen

Hieronder volgt een vertaling van de waarden naar aanbevelingen voor de toekomst.

Hoofdlijn

Het eenvoudige complex is een fraai voorbeeld van de kansen die de recreatie bood aan zelfs de meest eenvoudige lieden. De omvorming van woning en boerenschuur tot café en botenverhuur is exemplarisch voor de kansen in dit voorheen armoedige gebied.

De architectonische elementen van het oorspronkelijke voorhuis (1907) zijn nog gedeeltelijk herkenbaar. Zo zijn de kozijnen van de noord- en westgevel merendeels nog origineel en voorzien van een getoogde hanenkam met aanzet- en sluitstenen. In het boogveld is het siermetselwerk nog zichtbaar onder de witte keimlaag. Ook de hoofdstructuur van de woning is nog afleesbaar. De schuur met zijn karakteristieke gevelstructuur is de belichaming van de verrecreatisering van dit gebied.

checklist cultuurhistorische waarden

Landschappelijke en stedenbouwkundige waarde

Het pand maakt onderdeel uit van de Meerweg en het Paterswoldsemeergebied. Van waarde is de opbouw van het woonhuis met schuur, met als functie bootverhuur en café. Daarnaast is het pand aan de Meerweg onderdeel van het ensemble Hoornsedijk-Meerweg en behoort het tot de historische bebouwingslint.

Aanbeveling:

De afleesbaarheid van de overgang van landbouw naar recreatie is van belang, als onderdeel van de ontwikkeling van het recreatiegebied Paterswoldsemeer-Friescheveen. De aanbeveling is om het een soortgelijke functie te geven.

Archeologische waarde

De Meerweg 136 is gemarkeerd als archeologische zone WR-A5: Beekdallandschap.

Aanbeveling:

Archeologisch onderzoek is verplicht bij verstoringen dieper dan 40 cm en een oppervlakte groter dan 500m².

Architectuur- en bouwhistorie

Een typisch voorbeeld van de ontwikkeling van recreatie in het gebied, dat terug te zien is in de opbouw van het woonhuis met verlengde schuur.

Aanbeveling:

Behoud de gevels van het woonhuis, met de originele, waardevolle elementen zoals vensterkozijnen, hanenkam met aanzet- en sluitstenen, boogvulling met siermetselwerk, gevelankers en speklagen.

De berging en kiosk zouden na gelang de ontwikkelwens kunnen worden gesloopt.

De gevels van de schuur bieden een mogelijkheid tot aanpassing, wanneer dit past binnen het architectonisch concept. De vormtaal van de gevels van de schuur zou een plek moeten krijgen in het nieuwe ontwerp, waarbij het functionalistische karakter blijft. Dit betekent dat de indeling met de verticale kolommen wordt gerespecteerd en de vlakken daartussenin een andere invulling zouden kunnen krijgen. Daarnaast wordt het hergebruik van de pannen aanbevolen.

Interieur

Het interieur is in het woonhuis, met uitzondering van het rookkanaal in de noordgevel en de centrale hal, verstoord. In de schuur zijn enkel de gebinten in het café oorspronkelijk.

Aanbeveling:

Behoud de originele indeling van het woonhuis met centrale hal. Behoud daarnaast de gebinten in de schuur van voor 1960. Verder biedt het interieur van zowel het woonhuis als de schuur vrijwel volledige ruimte voor aanpassingen.

aanbevelingen samengevat

Kort samengevat is het van belang dat:

- de afleesbaarheid van de overgang van landbouw naar recreatie inzichtelijk wordt gemaakt. Aanbevolen wordt om een soortgelijke functie invulling te geven;
- wegens de markering als archeologische zone WR-A5: Beekdallandschap, is archeologisch onderzoek verplicht bij verstoringen dieper dan 40 cm en een oppervlakte groter dan 500m²;
- de gevels van het woonhuis worden behouden;
- de verticale kolommen van de gevels van de schuur gerespecteerd worden. De vlakken daartussenin zouden een andere invulling kunnen krijgen;
- de dakpannen van de schuur worden hergebruikt;
- de originele indeling van het woonhuis (centrale hal) wordt behouden;
- de gebinten in de schuur van voor 1960 worden behouden.

Noten, afkortingen en verantwoording

RAPPORTEN

Concept inrichtingsplan ecologische verbindingzone Meerweg. Arcadis en Prolander, 2019.

Inrichtingsplan ecologische verbindingzone Meerweg. Arcadis en Prolander, 2020.

QS archeologie Paterswoldsemeer. KRW-maatregelen Paterswoldsemeer. Waterschap Noorderzijlvest, 29 mei 2019.

LITERATUUR

H. Werners. Vervlogen jaren in Haren, 2018.

R. Alma, S. Broekhoven, C. Kolman, B. Olde Meierink, R. Stenvert. Monumenten in Nederland. Groningen, 1998.

WEBSITES

arcgis.com

beeldbank.groningen.nl

delpher.nl

groningen.maps.arcgis.com

groningerarchieven.nl

meerschappaterswolde.nl

prolander.nl

topotijdreis.nl

(HISTORISCHE) FOTO'S

De foto's van de huidige situatie zijn gemaakt door Ella Boelens tijdens de locatiebezoeken op 13 en 23 november 2023.

Overig:

De historische foto op de voorpagina komt uit het boek 'Vervlogen jaren in Haren', van Henk Werners.

Alle andere historische foto's komen van de Beeldbank Groningen.

Colofon

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van:

provincie Groningen

S. Brummel en J. Neefjes vanuit de Opgave Erfgoed, Ruimte en Landschap (ERL)

Sint Jansstraat 4

9712 JN Groningen

Door:

Context.
bouwadvies

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier, geheel of gedeeltelijk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Context Bouwadvies. Context Bouwadvies aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade ten gevolge van adviezen of door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in dit onderzoek.

Oosterkade 1, 9711 RS Groningen

info@contextbouwadvies.nl
www.contextbouwadvies.nl
Tel: (050) 2073141

Context.
bouwadvies